

Hoe thuis lezen leuk, afwisselend, en leerzaam wordt

De Grabbelbak:
Een spel met leesactiviteiten voor ouders en kinderen

Nicolette Arets
Studentnummer 384772
Master Educational Needs
Begeleider Margie Voorzee
Juni 2019

Samenvatting

Dit praktijkgericht onderzoek vindt plaats op een reguliere basisschool met 343 leerlingen en richt zich op ouderbetrokkenheid bij het aanvankelijk technisch leren lezen. Naar aanleiding van het achterblijven van de resultaten van het leesonderwijs, zijn er verschillende interventies gedaan binnen de school. Omdat onderzoek uitwijst dat ouders thuis een belangrijke rol vervullen bij het leren lezen (Henderson & Mapp, 2002), maar hierbij de steun van de leerkracht nodig hebben (Mitchel, 2014), wordt in dit ontwerponderzoek samen met ouders, kinderen en leerkrachten een product ontwikkeld dat ouders handvatten biedt om het lezen thuis leuk, afwisselend en leerzaam te maken.

Om criteria voor het concept van het product te kunnen ontwikkelen is literatuuronderzoek gedaan naar factoren die een positieve invloed hebben op het leren lezen en vormen van ouderbetrokkenheid die bijdragen aan de ontwikkeling van kinderen. Door deze te koppelen is zichtbaar geworden dat er zes onderwerpen zijn waar ouders in de thuissituatie het leren lezen mee kunnen ondersteunen. Ook blijkt dat een goede communicatie tussen de leerkrachten, kinderen en ouders van belang is om het product succesvol in te zetten.

Naar aanleiding van het literatuuronderzoek is een drietal concepten ontwikkeld. Aan de ouders is door middel van een enquête gevraagd welk concept hen het meeste aanspreekt, voor welke onderwerpen die het lezen positief beïnvloeden zij vooral leesactiviteiten willen ontvangen en wat hun verwachtingen zijn bij het gebruik van het spel.

Uit de enquête blijkt dat het spel De Grabbelbak de ouders het meest aanspreekt en dat zij met name leesactiviteiten willen ontvangen die het leesplezier vergroten en gericht zijn op het spelen van taal- en leesspelletjes. Ofwel, die impliciet bijdragen aan het leren lezen (Mitchel, 2014). De ouders verwachten dat het spelelement en de afwisseling het meest aanspreekt en dat dit een positief effect zal hebben op het leesplezier en het thuis willen lezen.

Op basis van het literatuuronderzoek en de analyse van de ouder-enquête is een prototype ontwikkeld voor het spel De Grabbelbak. Dit is voorgelegd aan de leerkrachten van groep 3 om te bepalen aan welke criteria het spel moet voldoen om te passen bij hun mogelijkheden. Er blijkt draagvlak te zijn om het spel een vaste plek te geven in de dagelijkse onderwijspraktijk en de leerkrachten onderschrijven het belang van een goede communicatie met de ouders in deze (Vernooy, 2007).

Het prototype van De Grabbelbak is door een testgroep van zeven ouders en kinderen vier weken uitgetest. Daarna zijn de kinderen geïnterviewd. Het blijkt dat hun leesplezier afhangt van hun leesvaardigheid, wat het belang bevestigt van De Grabbelbak. De leesactiviteiten met een spelelement en de afwisseling hiervan spreken de kinderen het meest aan.

Dit komt overeen met de conclusie van het focusgroep gesprek met de ouders. Zij voegen nog toe dat De Grabbelbak makkelijk is in het gebruik en ideeën geeft om het lezen thuis afwisselend te maken. Ook oudere broertjes en zusjes hebben belangstelling voor de leesactiviteiten waardoor de wens voor uitbreiding van het spel naar andere leeftijden wordt uitgesproken.

Inhoudsopgave

Samenvatting	2
 Hoofdstuk 1: Vooronderzoek.....	6
1.1. Oriëntatiefase	6
1.2. Behoeftanalyse	6
1.3. Contextanalyse.....	7
1.4. Literatuuronderzoek.....	8
1.4.1. Factoren die een positieve invloed hebben op het leren lezen	8
1.4.2. Vormen van ouderbetrokkenheid die bijdragen aan de schoolse ontwikkeling van kinderen.....	11
1.4.3. De relatie tussen factoren die een positieve invloed hebben op het leren lezen en de vormen van ouderbetrokkenheid die bijdragen aan de schoolse ontwikkeling van kinderen.....	13
1.5. Inspirerende voorbeelden	14
1.6. Onderzoeksvraag en deelvragen	15
1.7. Werkwijze.....	15
 Hoofdstuk 2: De ontwerpfase	16
2.1. Keuze van de onderzoekstrategie	16
2.2. Procedure.....	16
2.3. De informele fase.....	18
2.4. De micro-evaluatie door een kleine groep gebruikers.....	20
2.5. De try-out.....	20
 Hoofdstuk 3: De evaluatiefase	21
3.1. De informele fase.....	21
3.1.1. Resultaten van de ouder-enquête ten behoeve van deelvraag 1.....	21
3.1.2. Immersiongroepgesprek ten behoeve van het beantwoorden van deelvraag 2:..	26
3.2. De micro evaluatie door kleine groep gebruikers.....	28
3.2.1. Interview met de kinderen ten behoeve van het antwoord op deelvraag 3:	28
3.2.2. Gesprek met de focusgroep ten behoeve van het antwoord op deelvraag 3:	30
3.3. De try-out evalueren door grote groep eindgebruikers.....	33

Hoofdstuk 4: Conclusie en discussie	34
4.1. Conclusie	34
4.2. Discussie	35
4.3. Aanbevelingen	35
Literatuur	37

Inleiding

Dit praktijkgericht onderzoek vindt plaats op een reguliere basisschool met 343 leerlingen in een stad in West-Brabant en richt zich op ouderbetrokkenheid bij het aanvankelijk technisch leren lezen. Op deze school werk ik twee dagen per week als teamcoördinator en twee dagen per week als intern begeleider van de onderbouw. Vanuit deze twee taken ben ik betrokken bij de kwaliteit van het leesonderwijs en de resultaten hiervan.

Bij de opleiding tot Master Educational Needs wil ik me ontwikkelen tot taalspecialist in de afstudeerrichting 'leren'. Met dit onderzoek krijg ik de mogelijkheid me te verdiepen in het technisch leesonderwijs en de rol die ouders daarbij kunnen spelen. Onderzocht wordt op welke wijze dit vorm zou kunnen krijgen. Daarom is een ontwerponderzoek de meest geschikte onderzoeksmethode. Plomp & Nieveeen (2010), geciteerd in De Lange & Schuman & Montessori (2011 p. 119), omschrijven deze vorm van onderzoek als: *"de systematische studie van het ontwerp, de ontwikkeling en evaluatie van onderwijskundige interventies."*

Deze vorm van onderzoek kent 3 fases die de hoofdstukindeling vormen van dit verslag.

In hoofdstuk 1 Het vooronderzoek, wordt de probleemanalyse beschreven en is het literatuuronderzoek opgenomen.

In hoofdstuk 2: De ontwerpfase, wordt beschreven hoe een antwoord verkregen wordt op de deelvragen van het onderzoek, welke respondenten hierbij betrokken zijn en welke instrumenten hierbij gebruikt worden.

In hoofdstuk 3 De evaluatiefase, wordt beschreven wat de resultaten zijn per ingezette methode en wordt een antwoord gegeven op de deelvragen.

In hoofdstuk 4 Conclusie en discussie, worden de resultaten samengevat, sterke en zwakke punten van het onderzoek genoemd en de betekenis van het onderzoek voor de praktijk beschreven.

Hoofdstuk 1: Vooronderzoek

In het vooronderzoek wordt het gesignaleerde probleem in vijf stappen geanalyseerd. Deze vijf stappen vormen de paragrafen van dit hoofdstuk.

1.1. Oriëntatiefase

Het probleem op de onderzoeksschool is dat de resultaten van het aanvankelijk leesonderwijs de laatste vijf jaar lager zijn dan het landelijk gemiddelde (zie bijlage 1). Ter illustratie: vorig schooljaar wordt op de AVI-toets eind groep 3 een gemiddelde vaardigheidsscore van 27,8 behaald, waar het landelijk gemiddelde 36 is. Daardoor is er een verbeterwens ontstaan ten aanzien van het leesonderwijs in groep 3. Het onderzoek richt zich daarom op deze groep.

1.2. Behoeftanalyse

Op de onderzoeksschool heeft zowel de directie als het team de wens uitgesproken dat de leesresultaten verbeteren. Dit is vastgelegd in de verbeteracties van het document "leren van data" (Jokhoe, 2018) en opgenomen in het "koersplan" (Vermeulen, 2018). Het team vindt het voor de kinderen van belang dat zij goede lezers worden die plezier beleven aan het (leren) lezen en voor de school van belang dat er kwalitatief goed leesonderwijs gegeven wordt waarbij de schoolnorm voor de leestoetsen behaald wordt.

In de huidige situatie is er naast het reguliere aanbod voor technisch lezen met ingang van dit schooljaar een aantal interventies gedaan om de resultaten te verbeteren: er is een nieuwe methode ingevoerd in groep 3, in alle groepen wordt gewerkt met een beredeneerd aanbod, de leertijd voor lezen is uitgebreid, het groepsdoorbrekend niveaulezen is ingevoerd en de leerkrachtvaardigheden worden vergroot door middel van coaching op de werkvloer. Daarnaast is er een contract afgesloten met de Centrale Bibliotheek waardoor de schoolbibliotheek vernieuwd is en er een leesconsulent aan school verbonden is die als taak heeft het leesplezier van de kinderen te bevorderen.

De gewenste situatie is dat naast bovengenoemde interventies op school, de ouders meer betrokken worden bij het leesonderwijs en zij thuis een meer ondersteunende rol bij het leren lezen gaan vervullen door te weten hoe zij de kinderen op een goede manier kunnen begeleiden. Uit onderzoek van Hattie (2009) blijkt dat niet alleen de school ertoe doet bij het leren lezen. De rol die ouders spelen in de thuissituatie is één van de belangrijkste succesfactoren voor de leerprestaties van kinderen. Henderson & Mapp (2002) tonen aan dat de kwaliteit van thuis- en gezinsfactoren voor 49% van invloed zijn hierop. Hiermee is aangetoond dat het van belang is om aandacht te hebben voor beide omgevingsfactoren.

1.3. Contextanalyse

Op microniveau gaat het om de kinderen voor wie het kunnen lezen een middel is om toegang te krijgen tot informatie. Kinderen met een zwakke technische leesvaardigheid worden belemmerd in kennisverwerving bij de andere vak- en vormingsgebieden op school (Struiksmā, Leij, & Vieijra, 2017). Bij de contextanalyse wordt gekeken naar de relevantie van het onderzoek in de omgeving waarin dit zich afspeelt (De Lange, Schuman, & Montessori, 2011). Wanneer dit onderzoek kan bijdragen aan de ontwikkeling van de kinderen is het relevant op microniveau.

Op mesoniveau gaat het om de school- en thuisomgeving. Het is een belangrijke taak van school om kinderen te leren lezen, leesproblemen te voorkomen of deze te verhelpen (Wentink & Verhoeven, 2001). Met de invoering van het passend onderwijs in 2014 wordt de ouders ook een belangrijke rol toebedeeld bij de ontwikkeling van hun kind. School en ouders worden geacht nauw samen te werken en gezamenlijk de verantwoordelijkheid te dragen voor de opvoeding en het onderwijs (Onderwijsraad, 2010). Pameijer (2017, p. 41) stelt: *“Leerkrachten maken het onderwijs passend, ouders ondersteunen dat”*. Volgens Marzano (2003) heeft onderwijsondersteunend gedrag thuis het meest effect op het schoolsucces van kinderen en is dit het makkelijkst te beïnvloeden. Deze beïnvloeding is het doel van dit onderzoek dat hierdoor ook op mesoniveau een bijdrage levert. Immers als ouders weten wat ze kunnen doen om het lezen thuis leuk, afwisselend en leerzaam te maken, helpt het hen en de kinderen.

Op macroniveau speelt de brede maatschappelijke omgeving een rol. In het jaarlijkse rapport van de inspectie van onderwijs is terug te vinden dat de gemiddelde resultaten op het gebied van lezen de laatste twintig jaar zijn teruggelopen. Het aantal leerlingen dat aan het einde van groep 8 niet het fundamentele streefniveau, AVI E6 behaald, stijgt (Struiksmā, Leij, & Vieijra, 2017). *“Goed kunnen lezen is de basis voor alle leren, maar vormt ook het fundament voor de toekomst van onze economie . . . investeren in goede leesvaardigheid . . . is investeren in de kwaliteit van de samenleving”* (Vernooy, 2013, p. 214). Door middel van dit onderzoek werken aan een goede leesvaardigheid dient daarmee een maatschappelijk belang.

Op basis van de wens het lezen te verbeteren wordt onderzocht op welke wijze ouders dit thuis kunnen vormgeven. Het hiertoe te ontwikkelen product moet ouders handvatten geven om thuis leesactiviteiten te ondernemen die gericht zijn op het succesvol leren lezen van hun kind. Maar ouders verschillen in wat ze nodig hebben om het onderwijs aan hun kind te ondersteunen (Pameijer, 2017), daarom is het belangrijk dat het product afgestemd wordt op wensen en behoeften van de ouders van de onderzoeksschool. Daarmee wordt het draagvlak voor het product vergroot en voor een grotere groep ouders bruikbaar.

1.4. Literatuuronderzoek

Het doel van het onderzoek is het ontwerpen en verbeteren van een product dat past bij de ouders van groep 3 op de onderzoeksschool en hen helpt om het leren lezen thuis te ondersteunen. *“Het literatuuronderzoek dient ter oriëntatie voor het maken van een ontwerp van een product”* (De Lange, Schuman, & Montessori, 2011, p. 94).

Om een product te ontwerpen dat ouders helpt om het leren lezen thuis te ondersteunen, wil ik weten welke aspecten bijdragen aan het succesvol leren lezen en welke vormen van ouderbetrokkenheid het leren lezen ondersteunen. De focus van het literatuuronderzoek ligt dan ook op deze twee factoren.

Deze vormen de paragrafen 1.4.1 en 1.4.2 en worden in paragraaf 1.4.3 bij elkaar gebracht.

1.4.1. Factoren die een positieve invloed hebben op het leren lezen

Factoren die een positieve invloed hebben op het leren lezen zijn terug te vinden in het kind, de school- en de thuisomgeving.

A. Factoren in het kind.

De vraag of de mogelijkheid van het kind om te leren wordt bepaald door aanleg of door de invloed van de omgeving wordt door de hedendaagse kennis over de ontwikkeling van ons brein steeds meer als een non-vraag gezien (Molenman, 2018). Volgens Molenman zijn erfelijke factoren nooit te onderscheiden van omgevingsfactoren. Omdat elke leerling zijn eigen aangelegde mogelijkheden heeft en in zijn specifieke omgeving opgroeit, is elk kind uniek. Wanneer erfelijke en omgevingsfactoren elkaar beïnvloeden, kunnen ouders en leerkrachten, door de manier waarop zij kinderen benaderen, een stimulerende rol spelen bij het leren lezen. Dweck (2018) levert met haar onderzoek bewijs dat de manier waarop naar kwaliteiten gekeken wordt, invloed heeft op de ontwikkeling. *“Het lijkt erop dat niet alleen je aanleg ertoe doet, maar vooral wat jij gelooft over je aanleg”* (Hymer & Gershon, 2017, p. 9). Wanneer kinderen een growth mindset hebben, leren zij te geloven in het beïnvloeden van hun mogelijkheden en komen zij door wilskracht, motivatie en inzet een stapje verder in hun (lees)ontwikkeling. Naast de growth mindset speelt de intrinsieke motivatie die jonge kinderen hebben om de wereld om zich heen van nature te willen ontdekken een rol bij het leren lezen. Deze natuurlijke belangstelling hebben kinderen ook naar de tekens die zij waarnemen en die later als letters herkend worden. Het is in het belang van een goede leesontwikkeling om deze natuurlijke drang tot leren niet te verstoren (Hoogerman, 2018).

B. Factoren in de schoolomgeving

Bij factoren in de schoolomgeving spelen de basisdimensies en competenties die leraren nodig hebben een belangrijke rol (Claasen, Bruine, Schuman, Siemons, & Velthooven, 2009). Een deskundige leerkracht heeft daarnaast kennis van de consensus die binnen de leesweten-

schappen bestaat over wat kinderen specifiek nodig hebben om tot lezen te komen: (1) effectieve instructie, (2) een uitdagende leesomgeving, (3) voldoende leestijd, (4) intensieve ondersteuning (Vernooy, 2013).

Deze vier aspecten worden in onderstaande paragrafen toegelicht en blijken vooral effectief wanneer ze geïntegreerd aan bod komen (Vlaamse Ministerie van Onderwijs en vorming, 2013)

B1. Effectieve instructie.

In deze paragraaf worden de factoren beschreven waarvan door middel van onderzoek is bevestigd dat het de instructie effectiever maakt.

Inzetten van het Direct instructiemodel.

Een van de belangrijkste taken van de leraar is het ontwerpen van leersituaties waarin de leerlingen zo goed mogelijk de beoogde leerresultaten bereiken (Veenman, 2001). Bij het leren lezen blijkt het Direct Instructiemodel de beste resultaten op te leveren (Vernooy, 2007).

Samenhang benadrukken tussen begrijpend lezen, technisch lezen en woordenschat.

Volgens Vernooy (2007) blijkt uit onderzoek dat effectieve instructie bij technisch leesonderwijs altijd gericht is op begrijpend lezen. Het vlot technisch kunnen lezen en het hebben van een grote woordenschat zijn vaardigheden die nodig zijn om een tekst te begrijpen. De samenhang tussen begrijpend lezen, technisch lezen en woordenschat heeft bovendien een positief effect op de motivatie en betrokkenheid van kinderen bij het lezen.

Betekenisvolle teksten op het juiste niveau kiezen.

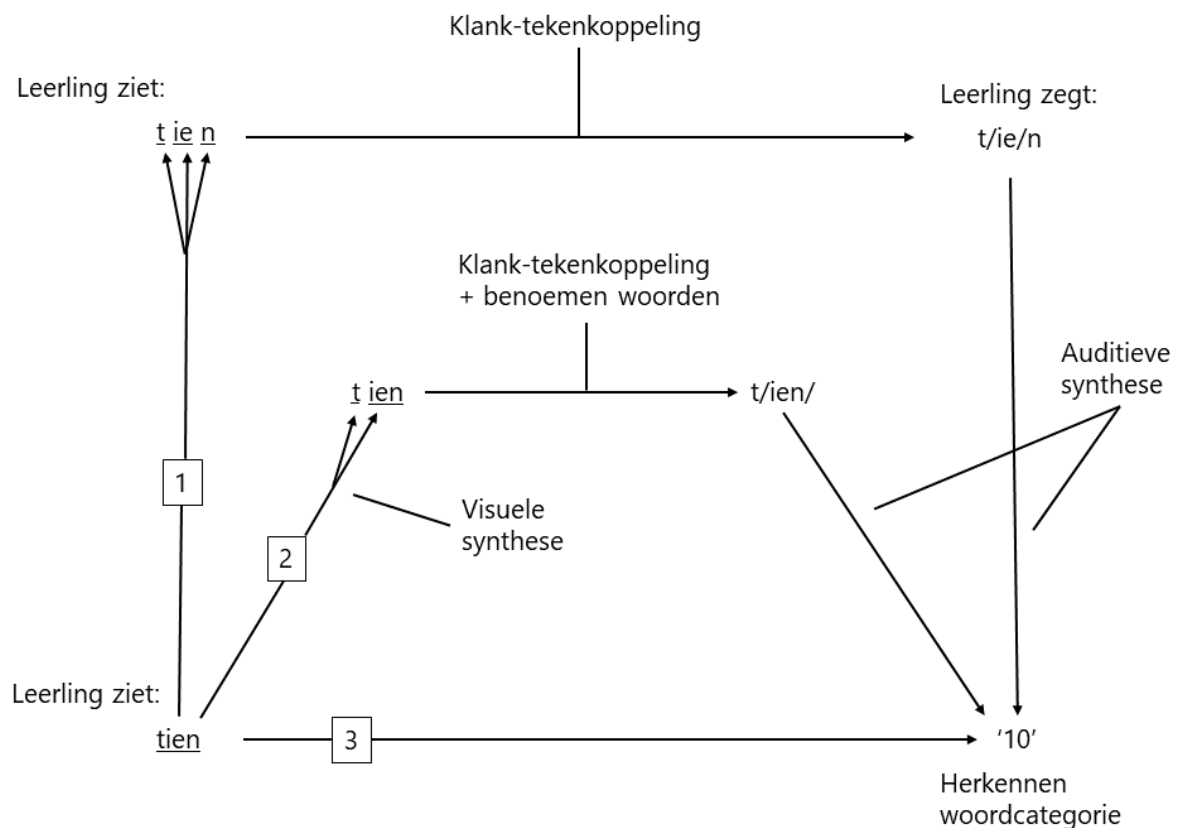
Bij effectieve instructie is het van belang om er rekening mee te houden dat kinderen beter leren lezen als ze betekenis kunnen verlenen aan wat ze lezen. Dat kan door hen zelf boeken te laten kiezen die passen bij de beleavingswereld en het leesniveau. Er zijn drie niveaus te onderscheiden: beheersingsniveau, frustratieniveau en instructieniveau (Struiksmā, Leij, & Vieijra, 2017). Bij het lezen van informatieve teksten of het lezen voor het plezier is het belangrijk dat kinderen teksten lezen op beheersingsniveau. Om een stapje verder te komen in de ontwikkeling wordt een tekst aangeboden op instructieniveau (Peeters, 2019).

Woordherkenning centraal stellen bij het verklanken van woorden.

Effectieve leesinstructie is gericht op de wijze waarop leerlingen woorden leren decoderen tot een herkenbaar begrip (Struiksmā, Leij, & Vieijra, 2017). Boekaerts & Simons (2003) noemen drie mogelijke strategieën die tot woordherkenning leiden: directe herkenning van het gehele woord, decodering van de losse letters of letterclusters tot een woord en het afleiden van de betekenis uit de tekst eromheen.

Afgeleid van deze strategieën zijn er verschillende modellen ontwikkeld over hoe kinderen leren lezen. Bij de duale en meervoudige route modellen richt de didactiek van het aanvankelijk technisch leesonderwijs zich op het spellend leren lezen. Bij het enkelvoudige route model richt deze zich op het aanbieden van woorden die als geheel worden aangeleerd. Foorman

(1994) komt tot een integratieve opvatting waarin kinderen via globale woordherkenning komen tot spellend lezen en vervolgens tot het direct herkennen van woorden. Struiksmā, Leij & Vieijra (2017) baseren hun didactiek op het meervoudige route model omdat uit onderzoek blijkt dat leerlingen die net leren lezen, verschillende technieken van woordherkenning naast en door elkaar gebruiken. Het hardop lezen helpt kinderen om het decoderen te automatiseren (Vernooy, 2007).

Figuur 1.1.: Drie manieren om een woord van niveau 1 te lezen: Via volledige verklanking (weg 1), via directe herkenning van woorddelen en verklanking (weg 2) en door directe woordherkenning (weg 3) (Struiksmā, Leij, & Vieijra, 2017)

Aansluiten bij de leesvoorwaarden en deelvaardigheden.

Bij effectieve instructie wordt rekening gehouden met het al dan niet beheersen van leesvoorwaarden en of deelvaardigheden. Van der Leij (2003) toont aan dat er een significante samenhang is tussen letterkennis en leesvaardigheid. Hij benadrukt het belang van het fonologisch en fonemisch bewustzijn als voorwaarde van leessucces. Voor fonologische vaardigheden is een goede mondelinge spraak- taalvaardigheid helpend. Uit onderzoek van Catts (1999) blijkt dat 73% van de zwakke lezers op de kleuterleeftijd moeite had met de mondelinge taalvaardigheden (Vernooy, 2007). Hij pleit ervoor om bij vroegtijdige signalering van problemen bij mondelinge taalvaardigheden, woordenschat, fonemisch bewustzijn en letterkennis in de kleuterperiode niet te wachten met interventies om leesproblemen in de toekomst te voorkomen.

B2. Uitdagende leeromgeving

Leerlingen hebben, naast een effectieve instructie, ook de wil nodig om gemotiveerde lezers te worden die lezen voor hun plezier, om informatie te verwerven of om een opdracht uit te voeren (Houtveen, Brokamp, & Smits, 2012). Een uitdagende leeromgeving kan hierbij helpen. Deze maakt de kinderen betrokken bij het leren, motiveert hen om te leren en stimuleert tot interactie tussen de kinderen en de leerkracht (Van Esch, 2018).

B3 Voldoende leestijd

Ook het zorgen voor voldoende leestijd is van belang om het technisch lezen onder de knie te krijgen. Het is belangrijk om veel "leeskilometers" te maken zodat kinderen het leesproces kunnen automatiseren (Wentink & Verhoeven, 2001). Voor groep 3 geldt het advies om per week 360 minuten per week te besteden aan aanvankelijk technisch lezen, 60 minuten aan taal en 60 minuten aan gevarieerde leesactiviteiten rond boeken in samenhang met woordenschatontwikkeling (Förrer & Leenders, 2018).

B4. Intensieve ondersteuning

Naast een effectieve instructie, een uitdagende leeromgeving en voldoende leestijd, is een intensieve ondersteuning van belang om te leren lezen. Om rekening te houden met de verschillen van kinderen is het handelingsgericht werken een effectieve werkwijze (Pameijer, 2017). Deze aanpak richt zich op het uitgaan van de mogelijkheden van het kind en past daarmee bij het sociale model. Binnen het handelingsgericht werken, blijkt convergent differentiëren een belangrijke succesfactor bij het leren lezen te zijn. Hierbij worden dezelfde hoge doelen gesteld voor alle kinderen (Vernooy, 2007). Naast de begeleiding op maat door de eigen leerkracht is een kind dat moeilijk tot lezen komt gebaat bij extra begeleiding. Uit onderzoek blijkt dat als zwakke lezers geen extra aanbod krijgen zij steeds verder achter raken ten opzichte van de goede lezers (Vernooy, 2007).

C. Factoren in de thuisomgeving

Desforges & Abouchaar (2003) hebben onderzocht dat naast factoren in het kind en factoren in de schoolomgeving de betrokkenheid van ouders bijdraagt aan de ontwikkeling van kinderen. Epstein (2009) voegt daaraan toe dat met name de prestaties op het gebied van lezen hier sterk van afhankelijk zijn. Daarom wordt er in de volgende paragraaf ingegaan op verschillende vormen van ouderbetrokkenheid.

1.4.2. Vormen van ouderbetrokkenheid die bijdragen aan de ontwikkeling van kinderen

Om een product te ontwikkelen dat ouders helpt de ontwikkeling van hun kind te stimuleren, is het van belang om te weten welke vormen van ouderbetrokkenheid er zijn en welke doelen deze dienen (De Wit, 2009). Epstein (2009) heeft een model ontwikkeld met zes typen van ouderbetrokkenheid die bijdragen aan het schoolsucces van leerlingen. Ik kies voor deze in-

deling omdat schoolsucces vergroten het doel is van het te ontwikkelen product. De zes typen van ouderbetrokkenheid die Epstein onderscheidt zijn: opvoeden en verzorgen, communiceren, verrichten van vrijwilligerswerk in en om de school, onderwijsondersteunend gedrag thuis, formele ouderparticipatie en samenwerken met de gemeenschap. Omdat dit onderzoek gericht is op ouderbetrokkenheid bij het technisch leren lezen, wordt alleen ingegaan op type twee tot en met vijf.

A. Communiceren

Bij dit type ouderbetrokkenheid gaat het over de verbinding die gemaakt wordt tussen school en thuis door middel van communicatie. Ouders kennen hun kind als geen ander en kunnen de leerkracht belangrijke informatie geven over de extra onderwijs- en ondersteuningsbehoefte van hun kind. Omgekeerd hebben ouders de steun van de leerkracht nodig om hun kind op de juiste manier te begeleiden (Mitchel, 2014). Jacobs (2009) stelt dat de kern van effectieve ouderbetrokkenheid ligt in kwalitatief goede communicatie met elke individuele ouder. *“Op een effectieve leesschool begrijpen en ondersteunen ouders het leesonderwijs van hun kinderen. Zij worden als partners bij het leren gezien waarbij gecommuniceerd wordt over de bijdrage die ieder vanuit zijn eigen verantwoordelijkheid aan het leesonderwijs kan geven* (Vernooy, 2013, p. 12).

B. Verrichten van vrijwilligerswerk in en om de school

Dit type ouderbetrokkenheid speelt zich af op school wanneer ouders komen helpen bij verschillende activiteiten. Ouderbetrokkenheid wordt beschouwd als een van de belangrijke componenten dan wel kenmerken van effectieve scholen (Epstein, 2009). De inzet van ouders om op school met kinderen het lezen te oefenen, levert een bijdrage aan succesvol leesonderwijs (Vlaamse Ministerie van Onderwijs en vorming, 2013). Cijvat & Voskens (2008) zijn gematigder in de opvatting dat deze vorm van betrokkenheid invloed heeft op de leerprestaties van kinderen. Zij zeggen dat betrokkenheid thuis een grotere bijdrage aan de ontwikkeling en het leersucces van kinderen levert dan participatie op school.

C. Onderwijsondersteunend gedrag thuis

Bij dit type van ouderbetrokkenheid gaat het erover dat ouders zich mede verantwoordelijk voelen voor de schoolse ontwikkeling van hun kind en deze in de thuissituatie ondersteunen (De Vries, 2007). *“In deze relatie hebben ouders en school goed contact, spreken wederzijds hun verwachtingen uit en maken heldere afspraken over wie wat doet en wie waarvoor verantwoordelijk is”* (Ministerie van OCW, 2013, p. 1). *“Als ouderlijke ondersteuning ertoe doet, welke ondersteuning is dan het meest efficiënt en effectief?”* (Vernooy, 2013, p. 221). Uit onderzoek van Sénéchal (2006) blijkt dat expliciet op specifieke leesvaardigheden onderwijzen twee keer zo effectief is als luisteren naar het kind dat voorleest en zes keer zo effectief is als voorlezen (Vernooy, 2013). Mitchel (2014) toont aan dat ook activiteiten die impliciet bijdragen aan de leesvaardigheden, zoals voorlezen, effectief zijn. Kinderen van ouders die in het eerste schooljaar bijna elke dag hebben voorgelezen, lezen op 15-jarige leeftijd beduidend beter dan kinderen van wie de ouders dat niet gedaan hebben (Mitchel, 2014).

D. Formele ouderparticipatie

Bij dit type ouderbetrokkenheid zijn ouders betrokken bij het nemen van beslissingen over schoolbeleid, schoolactiviteiten en het leren van hun kind (Leenders & De Jong, 2017). Ten aanzien van beslissingen over de ontwikkeling van het kind worden ouders vaak slechts geïnformeerd in plaats van daadwerkelijk betrokken bij de beste leerweg voor hun kind (Leenders & De Jong, 2017). Zeker bij de leerlingen waarbij het lezen moeizaam op gang komt, is het van belang dat leerkrachten en ouders samen, als partners beslissen over de begeleiding van het kind. Als leerkrachten hierbij zorgen voor toegankelijke informatie over de ontwikkeling van het kind, leidt dit tot een groeiend gevoel van efficiëntie bij ouders hetgeen positief samenhangt met ouderbetrokkenheid (Waanders, Mendez, & Downer, 2007).

1.4.3. De relatie tussen factoren die een positieve invloed hebben op het leren lezen en de vormen van ouderbetrokkenheid die bijdragen aan de schoolse ontwikkeling van kinderen

In deze paragraaf wordt de verbinding gelegd tussen de twee hoofdonderwerpen van het literatuuronderzoek. Ofwel: op welke factoren die een positieve invloed hebben op het leren lezen kunnen ouders inzetten en welke vormen van ouderbetrokkenheid passen hierbij?

Voor de leesbaarheid heb ik deze factoren gecomprimeerd tot een aantal onderwerpen die zijn weergegeven op de verticale lijn van figuur 2.1. Deze onderwerpen kunnen een plaats krijgen in het te ontwikkelen product zodat de verbinding gelegd wordt tussen het theoretisch kader en de praktijk.

Opvallend hierbij is dat de didactiek van het leren lezen niet past bij één van de vormen van ouderbetrokkenheid. Het is mijns inziens niet wenselijk deze verantwoordelijkheid bij de ouders te leggen. Naar mijn idee dienen ouders onderwijsondersteunende activiteiten te verrichten in een speelse en ongedwongen sfeer zodat thuis lezen niet ten koste gaat van de intrinsieke motivatie, waarvan Hoogerman (2018) beschrijft dat we deze moeten koesteren. Bij dit onderzoek laat ik de didactiek van het lezen daarom buiten beschouwing.

Een ander onderwerp dat ik buiten beschouwing laat, is de growth mindset, omdat het team van de onderzoeksschool dit nog te weinig in het onderwijs geïnternaliseerd heeft om ouders hierin mee te kunnen nemen.

	Communiceren	Verrichten van vrijwilligerswerk op school	Onderwijsondersteunend gedrag thuis	Formele ouderparticipatie
Didactiek van het leren lezen.				
Het stimuleren van de growth mindset.	X		X	
Thuis een rijke taalomgeving creëren.	X		X	
Kiezen van betekenisvolle teksten op het juiste leesniveau.	X		X	
Bevorderen van het leesplezier.	X	X	X	
Vergroten van de woordenschat en de mondelinge taalvaardigheid.	X		X	
Spelen van taalspelletjes en vergroten van de letterkennis.	X		X	
Zorgen voor voldoende leestijd.	X	X	X	

Figuur 1.2. De relatie tussen factoren die het leren lezen positief beïnvloeden en het type ouderbetrokkenheid dat met meest bijdraagt aan de ontwikkeling van het kind.

Op de horizontale lijn van figuur 1.2. staan de vier vormen van ouderbetrokkenheid die van invloed zijn op het schoolsucces van kinderen. Zo wordt duidelijk dat vooral het type ouderbetrokkenheid “communiceren” en “onderwijsondersteunend gedrag thuis” efficiënt blijken te zijn bij het leren lezen. Als het te ontwikkelen product hierop gericht is, wordt de verbinding gelegd tussen theorie en praktijk. Wanneer ouders de verwachtingen van de school begrijpen, kunnen zij de kinderen op de goede manier ondersteunen, hetgeen leidt tot betere schoolresultaten (Henderson & Mapp, 2002). Anders gezegd, de leerkrachten moeten de taken voor thuis zo vormgeven dat ouders weten hoe ze de kinderen kunnen helpen (Epstein, 2011). Dat strookt met de reacties van ouders die ik tijdens begeleidingsgesprekken krijg waarbij ze vertellen niet goed te weten wat ze thuis kunnen doen om het lezen te ondersteunen en dat (voor)lezen er vaak niet van komt. Daarom zal ik in dit onderzoek de ouders op de onderzoeksschool vragen naar de wijze waarop leerkrachten tips voor thuis zo kunnen vormgeven dat het hen helpt.

1.5. Inspirerende voorbeelden

Nu uit bovenstaand literatuuronderzoek duidelijk is geworden welke onderwerpen terug kunnen komen in het te ontwikkelen product, kan ik op zoek gaan naar goede voorbeelden van leesactiviteiten hierbij (zie bijlage 2). Uit de voorbeelden wordt een selectie gemaakt voor het prototype van het product, passend bij de onderwerpen die de ouders tijdens het onderzoek kiezen om suggesties voor leesactiviteiten en achtergrondinformatie over te krijgen.

1.6. Onderzoeksvraag en deelvragen

Het onderzoeksdoel.

Het ontwerpen en verbeteren van een product dat past bij de ouders van groep 3 op de onderzoeksschool en hen helpt om het leren lezen thuis te ondersteunen.

De onderzoeksvraag.

Op welke wijze kunnen ouders van groep 3 van de onderzoeksschool ondersteund worden bij het thuis leren lezen met hun kinderen?

De deelvragen.

Om te komen tot beantwoording van deze hoofdvraag beantwoord ik de volgende deelvragen:

1. Wat verwachten de ouders van de onderzoeksschool nodig te hebben om het thuis lezen leuk, afwisselend en leerzaam te maken voor hun kind?
2. Aan welke criteria moet het prototype van het te ontwikkelen product voldoen zodat het aansluit bij de behoefte van de ouders en de mogelijkheden van de leerkrachten?
3. Hoe zou het prototype dat getest is door een testgroep van ouders en kinderen verder verbeterd kunnen worden?

De wijze waarop het antwoord op deze vragen wordt verkregen is het onderwerp van hoofdstuk 2 waarin de opzet van het onderzoek beschreven wordt.

1.7. Werkwijze

Op basis van bovenstaand literatuuronderzoek ontwerp ik drie concepten van producten die ouders helpen bij het thuis ondersteunen van het leren lezen. Door middel van een ouder-enquête, wordt duidelijk welk concept hen het meest aanspreekt, over welke onderwerpen die het lezen positief beïnvloeden zij vooral leesactiviteiten en achtergrondinformatie willen ontvangen en wat hun verwachtingen zijn bij het gebruik van het spel.

Het concept dat het meest aanspreekt, wordt uitgewerkt tot een prototype. Bij de ontwikkeling van dit prototype worden zowel collega's als critical friends betrokken door middel van een immersiegroep gesprek.

Het zo tot stand gekomen prototype wordt door een testgroep van ouders en kinderen uitgeprobeerd en geëvalueerd door middel van een interview met de kinderen een focusgroep-gesprek met de ouders en uitgewerkt tot het definitieve product.

Hoofdstuk 2: De ontwerpfase

2.1. Keuze van de onderzoekstrategie

Omdat het onderzoek een praktisch en bruikbaar product moet opleveren dat ouders helpt om het leren lezen thuis te ondersteunen, is een ontwerponderzoek het meest passend. Omdat de leerkrachten en de ouders van de kinderen van groep 3 ervaringsdeskundigen zijn met betrekking tot het leren lezen en het thuis ondersteunen hiervan, worden zij uitgenodigd om *“de in de groep beschikbare kennis, opvattingen en overtuigingen te expliciteren, aan te vullen en uit te bouwen, waardoor betekenisvolle en relevante informatie beschikbaar komt”* (De Lange, Schuman, & Montessori, 2011, p. 179)

“Ontwerponderzoek combineert praktijk en theorie” (De Lange, Schuman, & Montessori, 2011, p. 121), daarom is het concept dat ik ga ontwerpen gebaseerd op de uitkomsten van bovenstaand vooronderzoek. Dat wil zeggen dat de factoren die een positief effect hebben op het leren lezen in het concept terug te vinden zijn in combinatie met de vormen van ouderbetrokkenheid die het meest effectief zijn om het leren lezen te bevorderen. Hiermee wordt de verbinding gelegd tussen de theorie en de praktijk. Ik heb drie mogelijke concepten bedacht waarin de factoren die genoemd zijn in hoofdstuk 1.4.3. terug te vinden zijn.

Twee concepten zijn spellen (De Grabbelbak en De Leesbus) waarbij ouders via een spel, dat zij thuis samen met de kinderen spelen, ideeën krijgen voor leesactiviteiten gecombineerd met achtergrondinformatie over het leren lezen. Bij het derde concept krijgen de ouders dezelfde leesactiviteiten en achtergrondinformatie door middel van Klasbord (Leuk, thuis lezen!), een communicatieplatform voor leerkrachten, ouders en kinderen.

De ideeën voor de leesactiviteiten bij bovengenoemde producten komen onder andere uit de in hoofdstuk 1.5 beschreven inspirerende voorbeelden. De achtergrondinformatie voor ouders is een vereenvoudigde beschrijving van de theorie uit het literatuuronderzoek. Het vooronderzoek vormt hiermee de basis voor de ontwerpfase en verbindt de theorie met de praktijk.

2.2. Procedure

Om de deelvragen van het onderzoek te beantwoorden, volg ik de procedure die hoort bij een ontwerponderzoek. Hierin wordt een drietal fasen doorlopen om van een prototype tot een product te komen: de informele fase, de micro-evaluatie en de try-out (De Lange, Schuman, & Montessori, 2011). In elke fase wordt het concept door de verschillende betrokkenen op verschillende momenten geëvalueerd totdat er een eindproduct is dat in gebruik genomen wordt (De Lange, Schuman, & Montessori, 2011).

In onderstaand overzicht wordt weergegeven welke respondenten en instrumenten ingezet worden om een antwoord te krijgen op de deelvragen die horen bij de drie fasen van het ontwerponderzoek.

Deelvraag	Respondenten	Instrumenten	Tijdpad
De informele fase <i>Fase nodig voor de ontwikkeling van het prototype</i>			
1. Wat verwachten de ouders van de onderzoeksschool nodig te hebben om het thuis lezen leuk, afwisselend en leerzaam te maken voor hun kind?	Alle ouders van 44 leerlingen uit beide groepen 3.	Enquête	21 maart 2019 enquête mee 26 maart 2019 Indirecte reminder via de Nieuwsbrief. 27 maart 2019 Herinnering sturen via de mail.
2. Aan welke criteria moet het prototype van het te ontwikkelen product voldoen zodat het aansluit bij de behoefte van de ouders en de mogelijkheden van de leerkrachten?	Critical friends: 3 leerkrachten gr. 3 1 leescoördinator 1 Leesconsulent van de bibliotheek.	Immersiengroep-gesprek Afspraken worden vastgelegd in een besluitenlijst	29 maart 2019 Toesturen prototype 1 april 2019 Immersiengroep-gesprek
De micro evaluatie <i>Fase van het uitproberen van het prototype.</i>			
3. Hoe zou het prototype dat getest is door een testgroep van ouders en kinderen verder verbeterd kunnen worden?	8 kinderen uit beide groepen 3.	Interview Opmerkingen leg ik zelf vast op een invulformulier tijdens het gesprek.	13 mei 2019 Interview met de kinderen.
	8 ouders van kinderen uit beide groepen 3.	Focusgroepgesprek Conclusies en samenvattingen van de moderator worden door een assistent vastgelegd in een verslag.	25 maart 2019 ouders testgroep vragen. 15 april 2019 Prototype mee naar huis en start testfase. 12 mei 2019 Eind testfase 16 mei 2019 Focusgroepgesprek met de ouders.
De try-out <i>deze fase valt buiten het tijdbestek van dit onderzoek.</i>			
4. Welke aanpassingen zijn nodig om het product nog verder te verbeteren?	Alle ouders van 30 leerlingen uit beide groepen 3.	Enquête	3 september 2019 Meegeven spel De Grabbelbak 11 januari 2019 Enquête

Figuur 2.3. Schematische weergave van het onderzoek waarin weergegeven welke respondenten en instrumenten ingezet worden om een antwoord te krijgen op de verschillende deelvragen die horen bij deze drie fasen van het ontwerponderzoek.

In paragraaf 1.4.2.1. is geconstateerd dat op een effectieve leesschool ouders het leesonderwijs op school begrijpen en ondersteunen en worden ouders gezien als partners bij het leren (Vernooy, 2013). Dat vraagt om een goede samenwerking. Daarom zijn zowel de ouders als de leerkrachten van groep 3, de leescoördinator en leesconsulent betrokken bij de totstandkoming van het product. Omdat het product bedoeld is om samen met het kind te lezen, worden ook de kinderen die het prototype uit gaan proberen gevraagd naar hun bevindingen. Door vier verschillende groepen respondenten te betrekken bij de ontwikkeling van het eindproduct is er sprake van triangulatie met betrekking tot de respondenten. Door te werken met verschillende respondenten wordt het een onderzoek *“mét mensen, in plaats van onderzoek náár mensen”* (De Lange, Schuman, & Montessori, 2011, p. 179). Door deze betrokkenheid kan draagvlak ontstaan dat bij kan dragen aan het succesvol gebruiken van het eindproduct. De gebruikers kunnen informatie geven over wat hen helpt om het leren lezen thuis te ondersteunen. Omdat zij betrokken zijn bij de ontwikkeling, helpt dit mee aan de betrouwbaarheid van het onderzoek. Vanuit het oogpunt van ethiek vind ik het werken mét mensen fijn omdat door het samen op een product gericht te zijn gelijkwaardigheid tussen teamleden en ouders ontstaat. Hiervan hebben we in bovenstaand literatuuronderzoek gezien dat dit voorwaardelijk is voor het stimuleren van onderwijsondersteunend gedrag thuis.

Doordat in de bovenstaande procedure gebruik gemaakt wordt van een enquête, een immersionsgroep-gesprek, interviews en een focusgroepgesprek is er sprake van triangulatie ten aanzien van de gekozen instrumenten.

2.3. De informele fase

Deelvraag 1. Wat verwachten de ouders van de onderzoeksschool nodig te hebben om het thuis lezen leuk, afwisselend en leerzaam te maken voor hun kind?

In de contextanalyse is geconstateerd dat ouders verschillen in wat zij nodig hebben bij de ondersteuning van hun kind. Om zo goed mogelijk hierop af te stemmen wordt daarom aan alle 44 ouderparen uit de groepen 3 gevraagd een enquête in te vullen. Ook vanuit ethisch oogpunt is gekozen voor alle ouders, omdat daarmee iedereen zijn mening kan geven, hetgeen de betrouwbaarheid ten goede komt.

Als onderzoeksinstrument kies ik voor een enquête, omdat ik daarmee in een korte tijd van alle respondenten informatie kan krijgen. Bovendien kunnen de ouders de enquête anoniem invullen waardoor er een zo eerlijk mogelijk antwoord op de vragen verkregen wordt (De Lange, Schuman, & Montessori, 2011). Omdat er geen bestaande enquête beschikbaar was, heb ik deze zelf opgesteld op basis het literatuuronderzoek.

De eerste opzet van de enquête is besproken met iemand die beroepsmatig bij het vormgeven van onderzoek betrokken is. Naar aanleiding van dit gesprek is het taalgebruik in de begeleidende brief minder formeel gemaakt, is de beschrijving van de spellen en de Klasbordpagina verhelderd en zijn voorbeelden van leesactiviteiten toegevoegd ter verduidelijking.

Vervolgens is de enquête besproken in de studiegroep van de opleiding. Dit heeft ertoe geleid dat de open vragen zijn omgezet naar meervoudige vragen, half open vragen en schaalvragen (Fischer & Julsing, 2009). Hierdoor kunnen de data eenvoudiger verwerkt worden (De Lange, Schuman, & Montessori, 2011). Bovendien zijn de concrete voorbeelden die aangekruist kunnen worden helpend bij het invullen en wordt op deze manier gerichter informatie verkregen.

De enquête is voorgelegd aan drie leerkrachten van groep 3 en drie ouders van de ouderaad. Naar aanleiding van hun feedback zijn de “bruggetjes” naar de vragen begrijpelijker geformuleerd, is de naam van één van de spellen aangepast omdat deze geen prettige associatie oproep en zijn de aankruismogelijkheden evenredig positief en/of negatief geformuleerd.

Door bovenstaande stappen te nemen voldoet de uiteindelijke enquête (zie bijlage 3) aan de basiseisen die Fischer & Julsing (2009) stellen: overzichtelijk, compleet, neutraal, niet te lang, duidelijke keuzes en duidelijk taalgebruik. Daarnaast meten de vragen wat ik wil meten om antwoord te krijgen op de eerste deelvraag. Er wordt in de enquête gevraagd naar de onderwerpen (voortkomend uit het literatuuronderzoek) waarop de ouders ideeën en achtergrondinformatie willen ontvangen en op welke manier ze deze willen ontvangen. Daarnaast wordt gevraagd naar wat de ouders verwachten dat het effect zal zijn wanneer zij thuis gebruik zullen maken van het product. Deze vragen zijn toegevoegd zodat bij de mirco-evaluatie van het prototype gekeken kan worden of het gebruiken van het product ouders inderdaad helpt.

Deelvraag 2: Aan welke criteria moet het prototype van het te ontwikkelen product voldoen zodat het aansluit bij de behoefte van de ouders en de mogelijkheden van de leerkrachten?

Om een antwoord te krijgen op deelvraag 2 worden alle drie de collega's van groep 3, de leescoördinator en de leesconsulent als critical friends bij het onderzoek betrokken. Ik heb gekozen om in deze fase met hen in gesprek te gaan omdat het product moet aansluiten bij de mogelijkheden die zij hebben om het product een vaste plek in de dagelijkse onderwijspraktijk te geven. Vanuit het oogpunt van ethiek en het vergroten van het draagvlak worden zij daarom van het begin af aan betrokken bij het ontwerpen van het product.

Als instrument gebruik ik het immersionsgroepsgesprek. *“Hierbij spreken vier tot vijf mensen op een informele manier met de productontwikkelaar”* (Fischer & Julsing, 2009, p. 104). Zij vormen de critical friends die feed forward geven op het prototype voordat het naar een kleine groep gebruikers gaat om uit te proberen (De Lange, Schuman, & Montessori, 2011). Tijdens het immersionsgroepsgesprek wil ik de criteria waaraan het eindproduct moet voldoen aanscherpen zodat het past bij de criteria die gekomen zijn uit het literatuuronderzoek, de enquête voor ouders en het gesprek met de mensen die ermee gaan werken. De informele aard van het gesprek is een geschikte werkwijze omdat de respondenten veel kennis hebben die door te brainstormen naar boven komt. De besluiten uit dit gesprek worden door een leerkracht van groep 3 vastgelegd op een besluitenlijst.

2.4. De micro-evaluatie door een kleine groep gebruikers

Deelvraag 3: Hoe zou het prototype dat getest is door een testgroep van ouders en kinderen verder verbeterd kunnen worden?

Om antwoord te krijgen op deelvraag 3 kies ik uit beide groepen 3 acht ouderparen en hun kinderen als respondent. Aan hen wordt gevraagd of zij het prototype vier weken willen uitproberen ten behoeve van de micro-evaluatie. Om de representativiteit te vergroten worden de kinderen/ouders gekozen die als vijfde, tiende, vijftiende en twintigste op de namenlijst van de klas staan. Vanuit het oogpunt van ethiek wordt zo voorkomen dat ouders en kinderen het gevoel hebben dat zij buitengesloten worden van de testgroep.

Om vanuit het perspectief van de kinderen aanpassingen te kunnen doen aan het eindproduct, worden er na de testperiode individuele interviews van vijf minuten afgenomen met de kinderen van de testgroep. Ik kies voor een interview omdat de lees- en schrijfvaardigheid van de kinderen van groep 3 nog niet groot genoeg is voor een enquête. Daarnaast is met acht kinderen vooral de kwalitatieve input interessant. Omdat ik het interview vanwege de leeftijd van de kinderen kort en informeel wil houden, kies ik ervoor om geen geluidsopname te maken. Ik heb voor elk kind een vraag- en antwoordblad waar ik het antwoord tijdens het interview opschrijf.

Om vanuit het perspectief van de ouders aanpassingen te kunnen doen aan het eindproduct, worden de ouders van de testgroep uitgenodigd om hun bevindingen te evalueren in een focusgroepgesprek, waarbij ik de moderator ben. Ik kies voor een focusgroepgesprek omdat dit een geschikt instrument is voor een *“vrije uitwisseling van ideeën, opvattingen en voorstellen”* die kunnen leiden tot het verbeteren van het prototype van het product (De Lange, Schuman, & Montessori, 2011, p. 181). Bij het gesprek is een leerkracht van groep 3 betrokken als assistent die ondersteunt door het maken van aantekeningen en fungeert als critical friend bij de analyse van het gesprek (De Lange, Schuman, & Montessori, 2011).

Om te focussen op het doel van het gesprek zijn de vragen voor de interviews en het focusgroepgesprek verdeeld over zes categorieën: de algemene indruk van het gekozen concept, de inhoud van de leesactiviteiten, hoe het concept werkt voor ouders en kinderen, het effect op leesplezier, de leestijd en de vormgeving van het spel. Voor de kinderen wordt het onderdeel over ouders en vormgeving weggelaten en de vragen op een voor hen begrijpelijk niveau geformuleerd.

2.5. De try-out

De verbeterwensen van de kinderen en ouders worden meegenomen in de definitieve versie van het product dat in september 2019 aan de ouders van groep 3 wordt aangeboden voor een try-out. Gezien het tijdbestek waarin dit onderzoek plaats vindt, valt de laatste fase van de evaluatie buiten de verslaglegging van dit onderzoek.

Hoofdstuk 3: De evaluatiefase

3.1. De informele fase

3.1.1. Resultaten van de ouder-enquête ten behoeve van deelvraag 1

Wat verwachten de ouders van de onderzoeksschool nodig te hebben om het thuis lezen leuk, afwisselend en leerzaam te maken voor hun kind?

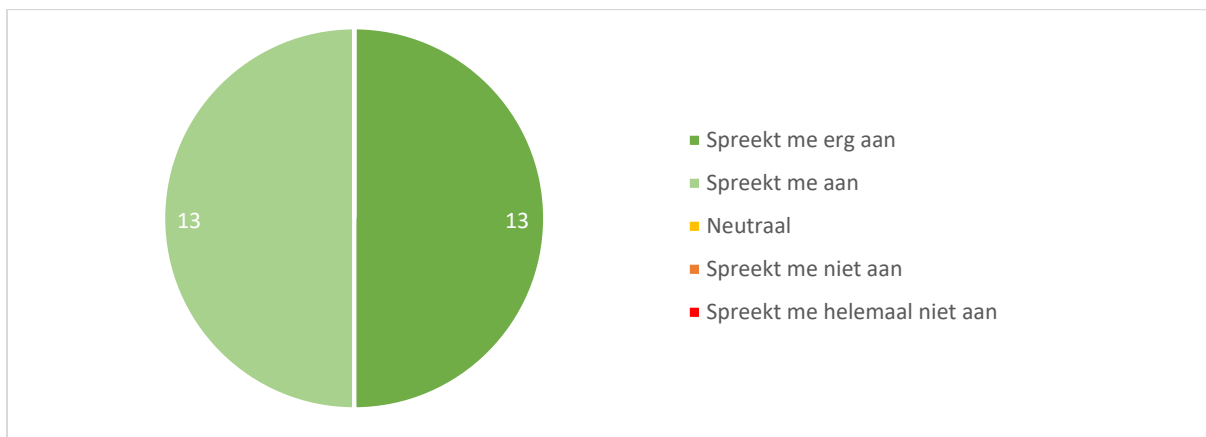
Interpretatie van de resultaten

De respons op de enquête bedraagt 26 van de 44 uitgedeelde enquêtes, dit is 59,1%. Omdat het responspercentage op dit soort enquêtes meestal rond de 30% ligt, is de respons hoog. Om de respons te vergroten heb ik na vijf dagen een algemeen stukje over het onderzoek in de nieuwsbrief van school gezet als indirecte reminder. Na zeven dagen heb ik een mail naar de ouders gestuurd als directe reminder voor het invullen van de enquête.

De volledige enquête met de antwoorden op de gesloten en de halfopen vragen is opgenomen in bijlage 4.

Hieronder wordt per vraag door middel van diagrammen zichtbaar gemaakt wat de mening is van de ouders van de onderzoeksschool.

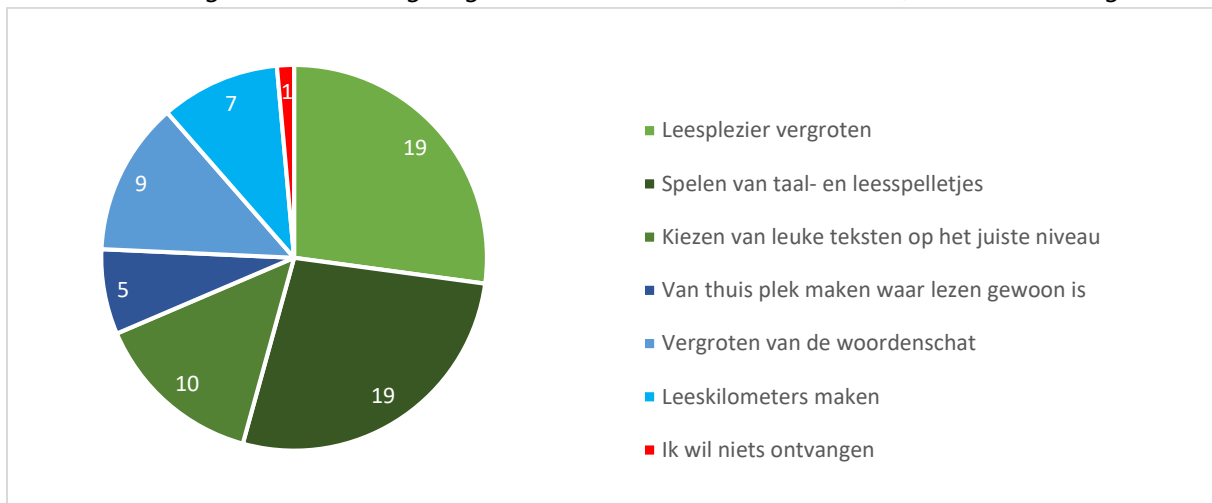
Vraag 1: In hoeverre spreekt het u aan dat onze school u ideeën voor leesactiviteiten en informatie aan wil bieden om het lezen voor uw kind leuker, afwisselender en leerzamer te maken?

Figuur 3.1.: Mate waarin het idee om leesactiviteiten en aanbieden van informatie aanspreekt (n = 26).

26 van de 44 ouders geven aan dat het hen aanspreekt (13 ouders) of erg aanspreekt (13 ouders) dat de school ideeën voor leesactiviteiten en informatie hierover aan wil bieden. Niemand staat neutraal of spreekt het idee niet of helemaal niet aan.

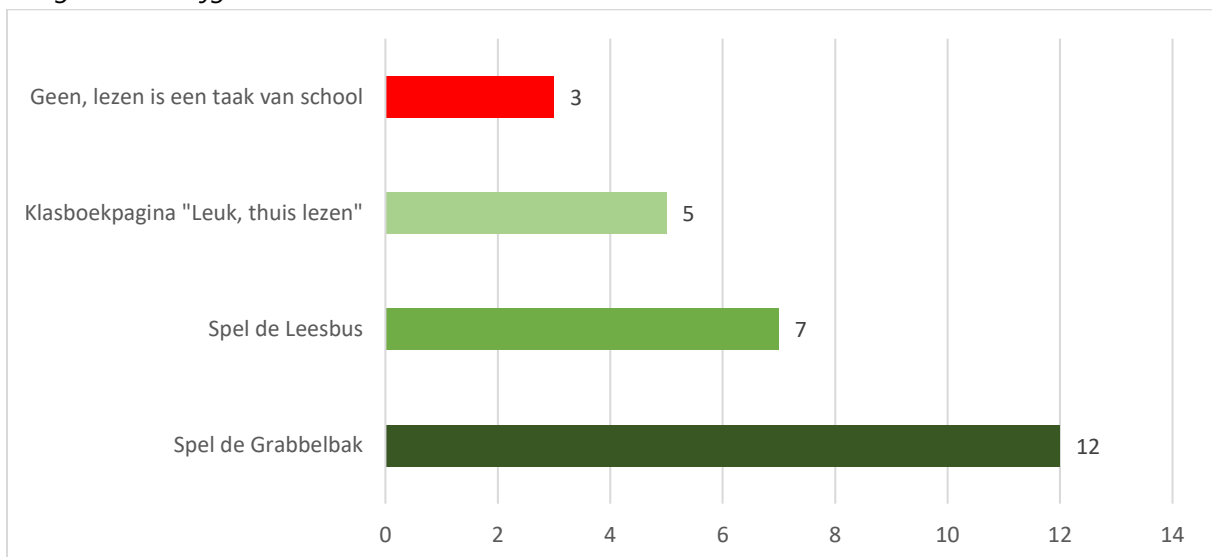
Vraag 2. Als we leesactiviteiten aanbieden, kunnen we dat doen op verschillende gebieden. Op welke van deze gebieden wilt u graag ideeën voor leesactiviteiten en informatie ontvangen?

Figuur 3.2: Gebieden waarop leesactiviteiten en informatie betrekking kunnen hebben (n = 26, meerdere antwoorden mogelijk).

Op de gebieden waarop ouders leesideeën en achtergrondinformatie willen ontvangen wordt het vergroten van het leesplezier 19 keer genoemd, het spelen van taal- en leesspelletjes 19 keer, het kiezen van leuke teksten op het juiste niveau 10 keer, het vergroten van de woordenschat 9 keer, leeskilometers maken 7 keer en niets ontvangen 1 keer.

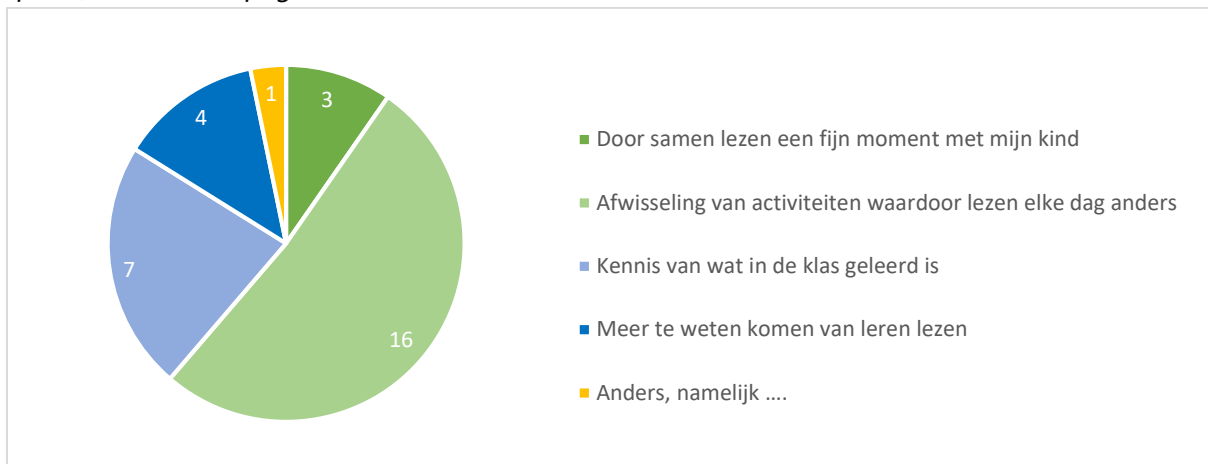
Vraag 3. Als de leesactiviteiten aangeboden worden, op welke manier zou u deze dan het liefst aangeboden krijgen?

Figuur 3: Voorkeuren voor aanbiedingsmethode (n = 26).

3 ouders willen geen leesactiviteiten aangeboden krijgen, 5 ouders kiezen voor de Klasbordpagina, 7 ouders voor De Leesbus en 12 ouders voor De Grabbelbak. Omdat De Grabbelbak de meest gekozen aanbiedingsvorm is, wordt dit spel uitgewerkt tot een prototype.

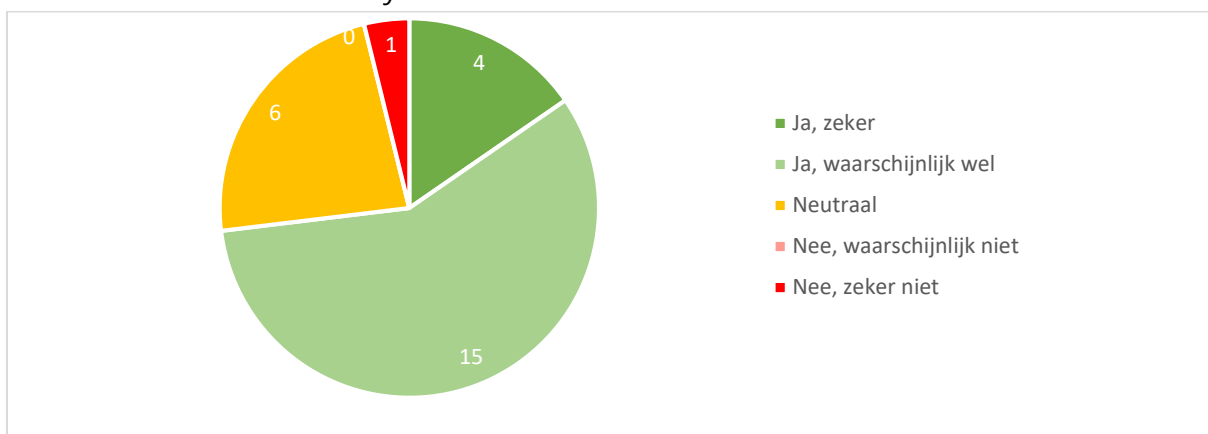
Vraag 4. In vraag 3 heeft u gekozen voor een spel of de Klasbordpagina. Wat spreekt u bij dit spel of de Klasbordpagina aan?

Figuur 4: Elementen die aanspreken in het gekozen alternatief (n = 26, meerdere antwoorden mogelijkheden).

In het taartdiagram is een onderscheid gemaakt tussen de aspecten die betrekking hebben op het vergroten van het leesplezier van het kind (groen) en aspecten die gericht zijn op het verstrekken van achtergrondinformatie voor de ouders (blauw). Het verhogen van leesplezier wordt 19 keer genoemd, het verstrekken van achtergrondinformatie 11 keer en "anders" 1 keer.

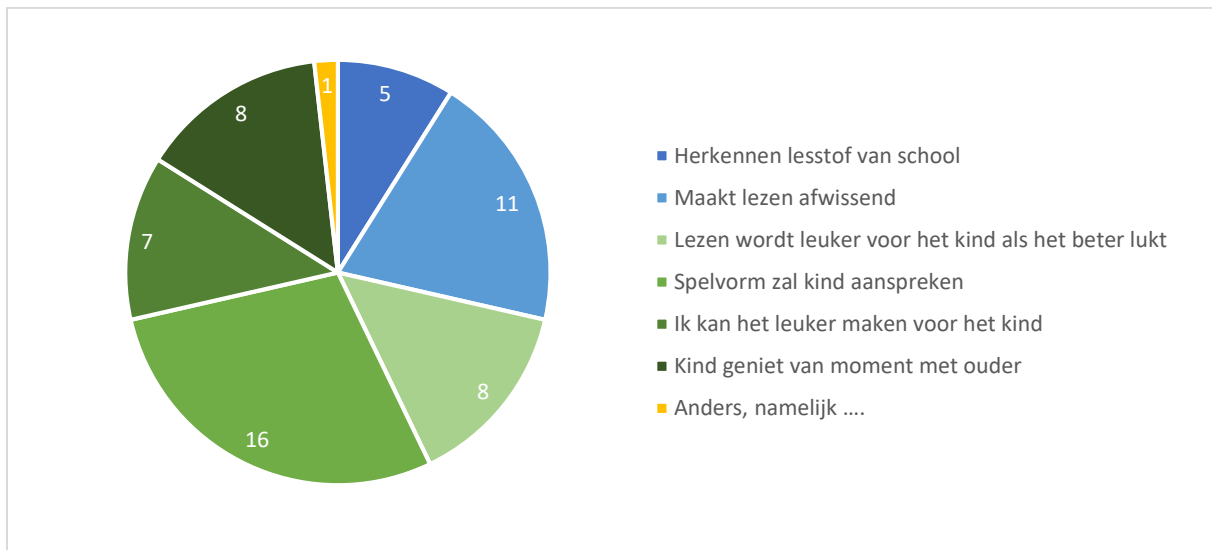
Vraag 5. Verwacht u dat deze spellen (De Grabbelbak, De Leesbus) of de Klasbordpagina helpen om het thuis lezen aantrekkelijker te maken voor u en uw kind?

Figuur 5: Verwacht effect op het aantrekkelijk worden van lezen (n = 26).

4 ouders verwachten dat De Grabbelbak het lezen zeker leuker aantrekkelijker maakt, 15 ouders verwachten dat het lezen hiermee waarschijnlijk aantrekkelijker wordt. 6 ouders zijn neutraal. 1 ouder denkt van niet omdat het kind al heel veel plezier aan lezen beleeft.

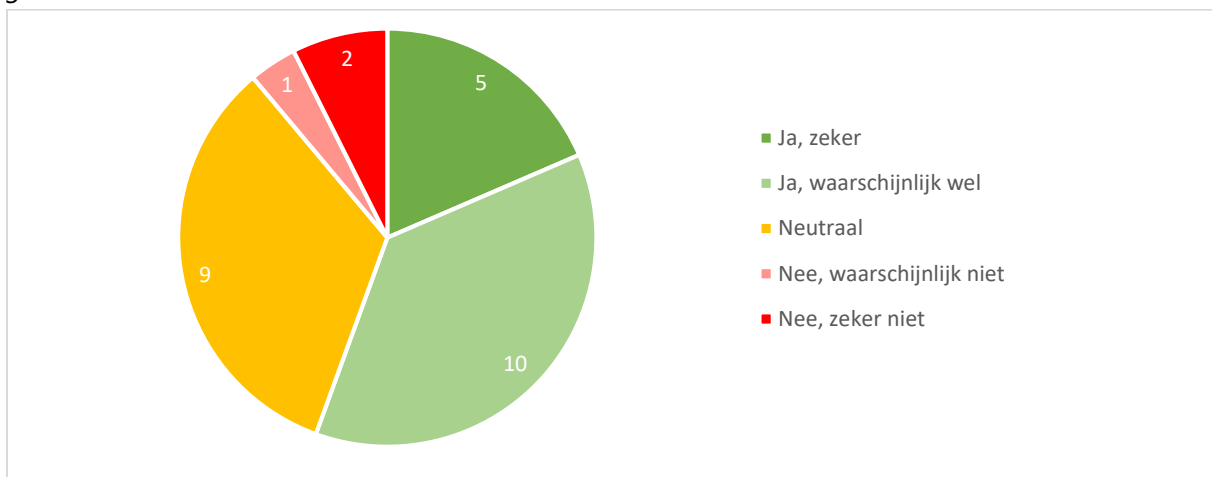
Vraag 6. Waarom verwacht u dat het lezen voor uw kind aantrekkelijker wordt?

Figuur 6: Verwachte redenen voor het aantrekkelijker worden van lezen (n = 25, meerdere antwoorden mogelijkheden).

Als reden waarom ouders verwachten dat het lezen aantrekkelijker wordt, wordt herkennen van de lesstof 5 keer genoemd, lezen afwisselend maken 11 keer, leuker als het beter lukt 8 keer, de spelvorm 16 keer, het leuker kunnen maken 7 keer, genieten samen met ouder 8 keer en anders 1 keer.

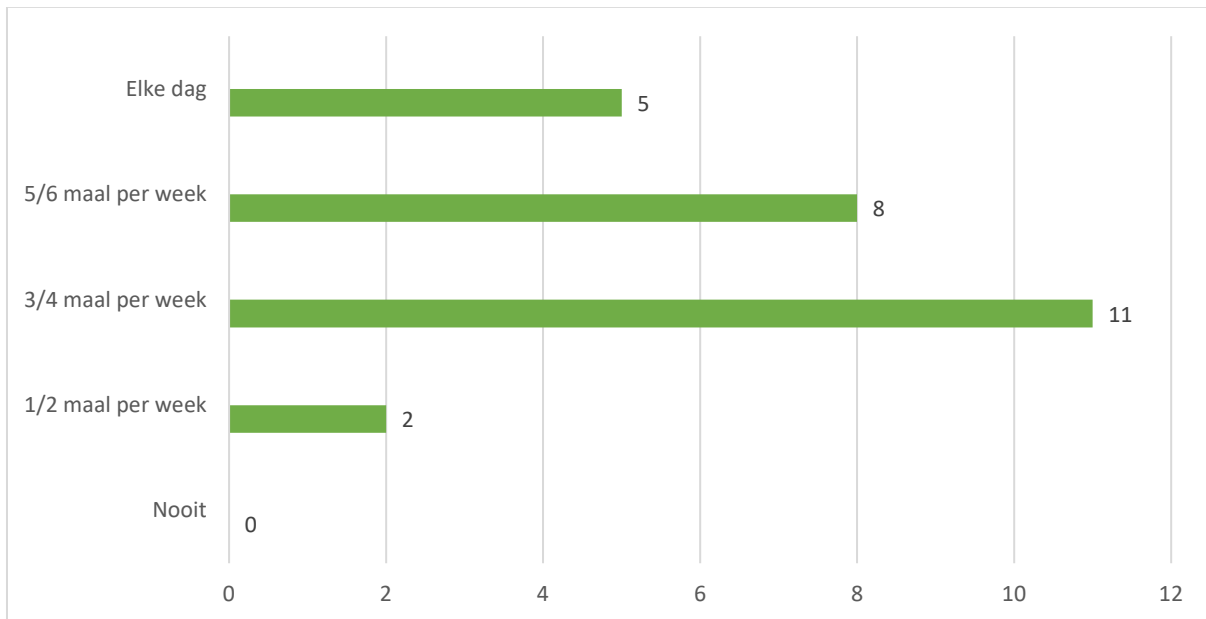
Vraag 7. Verwacht u dat uw kind vaker wil lezen als u de ideeën voor de leesactiviteiten gebruikt?

Figuur 7: Verwachte invloed op bereidheid tot lezen als gevolg van aangeboden leesactiviteiten (n = 26).

5 ouders verwachten dat hun kind zeker vaker wil lezen, 10 ouders verwachten dat dit waarschijnlijk zo zal zijn. 9 ouders zijn neutraal. De 3 ouders die hierop een negatief antwoord geven, zeggen dat hun kinderen al graag lezen.

Vraag 8. Hoe vaak per week is het voor u haalbaar om een leesactiviteit van ongeveer 10 minuten te doen met uw kind?

Figuur 8: Frequentie van leesactiviteiten thuis (n = 26).

5 ouders denken dat het haalbaar is om elke dag ondersteunende activiteiten met hun kind te doen, 8 ouders 5/6 keer per week, 11 ouders 3/4 keer per week en 2 ouders 1/2 keer per week. Als ik het modale antwoord bereken, blijkt dat het voor ouders haalbaar is om een keer per twee dagen ondersteunende leesactiviteiten te doen.

Vraag 9. Heeft u nog andere opmerkingen of tips die u mee wilt geven?

Uit de antwoorden op open vragen blijkt dat in veel gevallen negatieve antwoorden geïnterpreteerd moeten worden als "niet op mijn kind van toepassing want hij/zij heeft geen moeite met lezen". Daarnaast wordt er opgemerkt dat het fijn is als er rekening gehouden wordt met de niveauverschillen van de kinderen en dat de leesactiviteiten vooral nuttig zijn voor kinderen met leesproblemen en kinderen die lezen niet leuk vinden.

Conclusie en antwoord op deelvraag 1.

Wat verwachten de ouders van de onderzoeksschool nodig te hebben om het thuis lezen leuk, afwisselend en leerzaam te maken voor hun kind?

Op basis van gegevens die ik verzameld heb via de enquête concludeer ik dat de ouders van de onderzoeksschool positief staan tegenover het idee van de school om hen te betrekken bij het leesonderwijs. Zij voelen zich mede verantwoordelijk voor de schoolse ontwikkeling van hun kind en willen deze thuis ondersteunen (De Vries, 2007). Zij willen ideeën voor leesactiviteiten en achtergrondinformatie aangeboden krijgen op het gebied van het vergroten van het leesplezier en het spelen van taal- en leesspelletjes. Dit sluit aan op wat Mitchel (2014) zegt over het impliciet leren. Omdat ouders ook suggesties willen ten aanzien van het

vergroten van de woordenschat en het kiezen van teksten op het juiste niveau, kunnen zij thuis op specifieke leesvaardigheden begeleiden en dragen daardoor wellicht meer bij aan de leesontwikkeling dan dat zij alleen zouden voorlezen (Vernooy, 2013) (Sénéchal, 2019). De ouders geven aan dat het spel De Grabbelbak hen het meest helpt om thuis lezen leuk te maken door de afwisselende activiteiten. Zij verwachten dat de kinderen hierdoor vaker willen lezen. Hierdoor wordt de leestijd vergroot en krijgen kinderen de gelegenheid het leesproces te automatiseren (Wentink & Verhoeven, 2001). De ouders hebben het nodig dat het spel door de leerkrachten gedurende het gehele jaar onder de aandacht wordt gebracht en dat het aansluit bij het ontwikkelingsniveau van hun kind. Mitchel (2014) stelt dat een goede communicatie tussen ouders en school hierbij noodzakelijk is.

Het grote aantal ingevulde enquêtes suggereert een hoge mate van betrokkenheid onder ouders bij het onderwerp, toch wil ik de resultaten voorzichtig interpreteren. Dit omdat er een risico bestaat dat ouders sociaal wenselijke antwoorden hebben gegeven. Het staat beter aan te geven bereid te zijn te investeren in de leesvaardigheid van het kind dan te zeggen dat dit is de taak van de school is. De resultaten kunnen daarom in positieve zin vertekend zijn.

Daarnaast bestaat een kans dat mensen die positief staan ten opzichte van dit initiatief eerder geneigd zijn de enquête in te vullen dan mensen die niet positief hiertegenover staan. Door zowel invullen als inleveren anoniem te maken, heb ik geprobeerd de kans hiertoe te verkleinen, maar het kan zijn dat de uitkomsten in positieve zin vertekend zijn.

Tot slot gelden de onderzoeksresultaten alleen voor de onderzoeksschool en kunnen niet breder getrokken worden. factoren als opleidingsniveau, economische situatie van de buurt, culturele achtergrond en dergelijke kunnen van invloed zijn en zijn niet in dit onderzoek meegenomen. Ik heb ervoor gekozen de resultaten te zien als richtinggevend voor het te ontwerpen prototype/product dat past bij de ouders van enkel de onderzoeksschool.

3.1.2. Immersiongroepgesprek ten behoeve van het beantwoorden van deelvraag 2: *Aan welke criteria moet het prototype van het te ontwikkelen product voldoen zodat het aansluit bij de behoefte van de ouders en de mogelijkheden van de leerkrachten?*

Op basis van het literatuuronderzoek, aangevuld met de wensen van de ouders van de onderzoeksschool, ontwerp ik een prototype van het spel De Grabbelbak (zie bijlage 7). Het ontwerp van het prototype wordt voorgelegd aan de immersiongroep bestaande uit de leerkrachten van groep 3, de leescoördinator en de leesconsulent, zodat zij adviezen ter verbetering kunnen geven en aan kunnen geven waar hun mogelijkheden liggen ten aanzien van het gebruik van De Grabbelbak in de dagelijkse onderwijspraktijk van groep 3.

In het begin van het gesprek leg ik uit aan welke criteria het spel moet voldoen volgens de gegevens die tot nu toe verzameld zijn via het literatuuronderzoek en de ouderenquête. Alle

groepsleden kunnen zich erin vinden dat: leerkrachten en ouders samen werken, leesactiviteiten gericht zijn op het thuis ondersteunen van het leren lezen, de leesactiviteiten gericht zijn op vergroten van het leesplezier, het spelen van taal- en leesspelletjes, het kiezen van goede teksten, het vergroten van woordenschat en dat afstemming op het niveau van het kind wenselijk is.

Daarna leg ik uit hoe het spel gespeeld wordt. De groepsleden ontvangen het spel enthousiast en denken dat vooral het verrassingseffect de kinderen zal aanspreken. De twee variaties om het spel te spelen worden ondersteund en de groepsleden zijn het eens dat de keuze voor het spelen van één van de variaties bij de kinderen moet liggen.

Vervolgens laat ik de kaarten met leesactiviteiten zien behorend bij elke letter van het alfabet en vertel dat de inhoud van de spellen overeenkomt met dat wat uit het literatuuronderzoek en de wensen van de ouders naar voren is gekomen (zie bijlage 5). De inhoud van de leesactiviteiten en de achtergrondinformatie wordt door de groepsleden gewaardeerd. Men vindt het taalgebruik naar de kinderen en de ouders duidelijk. De groepsleden vinden dat de aanspreekvorm bij de informatie voor ouders door het gebruik van de u-vorm te formeel en vinden het spelser om deze om te zetten naar de je-vorm. Alle leesactiviteiten worden doorgelopen. Er ontstaat een informeel, maar inhoudelijk gesprek waarvan de conclusies door middel van een besluitenlijst worden vastgelegd (zie bijlage 8). Er worden suggesties gegeven voor extra leesactiviteiten en aanvullingen gedaan op de omschreven leesactiviteiten. Zo wordt toegevoegd dat duidelijk moet zijn dat ouders de letters fonetisch moeten uitspreken, er een rijmspel bij de leesactiviteiten opgenomen kan worden, het lezen met een Pac-man/happertje een aanvulling kan zijn en het spel Slangen en ladders bij kinderen een succes is.

De groepsleden geven aan dat het spel het hele jaar door actueel te houden is door bij elk nieuw thema leeskaarten met letters, woordrijtjes of teksten met de kinderen mee te geven die aansluiten bij het aanbod in de klas. Deze leeskaarten zijn beschikbaar voor kinderen met verschillende leesniveaus waardoor het mogelijk is om te differentiëren.

Ten aanzien van de vormgeving wordt ingebracht dat het overzichtelijk is als direct zichtbaar is wat de voor- en achterkant van de spelkaarten is. Om te voorkomen dat de spelkaarten door elkaar en ondersteboven komen te liggen, wordt mijn idee van het maken van een waaier waarin de kaarten op alfabetische volgorde zitten, ondersteund.

Er wordt geopperd om een verdieping van De Grabbelbak te maken voor de tweede helft van het schooljaar door andere leesactiviteiten toe te voegen. Daarnaast is een uitbreiding wenselijk voor groep 1-2 om leesactiviteiten aan te bieden die de leesvoorwaarden stimuleren en voor groep 4 door leesactiviteiten aan te bieden die het voortgezet technisch lezen stimuleren.

Conclusie en antwoord op deelvraag 2

Aan welke criteria moet het prototype van het te ontwikkelen product voldoen zodat het aansluit bij de behoefte van de ouders en de mogelijkheden van de leerkrachten?

De leden van de immersiegroep zijn enthousiast over De Grabbelbak en willen het spel een vaste plek geven in de dagelijkse onderwijspraktijk. In paragraaf 1.4.2.1. is geconstateerd dat op een effectieve leesschool ouders het leesonderwijs op school begrijpen en ondersteunen en worden ouders gezien als partners bij het leren (Vernooij, 2013). De leerkrachten van de onderzoeksschool zijn bereid om deze samenwerking aan te gaan. Het past binnen hun mogelijkheden om bij elk thema leeskaarten mee te geven die aansluiten bij de leerstof in de klas en de verschillen in leesniveaus van de kinderen.

3.2. Micro evaluatie door kleine groep gebruikers

3.2.1. Interview met de kinderen ten behoeve van het antwoord op deelvraag 3: *Hoe zou het prototype dat getest is door een testgroep van ouders en kinderen verder verbeterd kunnen worden?*

Van de acht gezinnen die zijn uitgenodigd om het prototype van het spel De Grabbelbak uit te proberen, hebben er zeven gehoor gegeven aan deze vraag. Twee jongens en vijf meisjes hebben het prototype van De Grabbelbak gedurende vier weken (van 15 april 2019 tot en met 13 mei 2019) uitgetest. Na afloop van de testperiode heb ik de kinderen individueel geïnterviewd (zie bijlage 10).

Hieronder wordt per vraag vooral de kwalitatieve informatie van de kinderen van de onderzoeksschool weergegeven.

Vraag 1: Vind je lezen leuk?

Of de geïnterviewde leerlingen lezen leuk vinden hangt af van hun (gevoel van) leesvaardigheid. De leerlingen die goed lezen vinden lezen leuker dan de kinderen die meer moeite hiervoor moeten doen. Hier is niet naar gevraagd, maar de kinderen benoemen dit uit zichzelf.

"Op school vind ik lezen niet leuk, thuis pak ik stiekem een boek en ga ik lezen als mama naar beneden gaat".

Citaat leerling.

Vraag 2: Vind je lezen met De Grabbelbak leuk?

Eén leerling vertelt niet te weten of het lezen met De Grabbelbak leuk is omdat er thuis niet mee gewerkt is. De andere zes kinderen vinden De Grabbelbak leuk of heel leuk. Drie leerlingen geven aan dat ze nog niet alle spellen/leesactiviteiten kennen omdat ze nog niet zo vaak met De Grabbelbak gelezen hebben.

Vraag 3: Vind je lezen met De Grabbelbak leuker dan lezen zonder De Grabbelbak?

Van de zeven leerlingen geeft één leerling aan het niet te weten omdat De Grabbelbak niet uitgeprobeerd is. Eén leerling vindt gewoon lezen leuker omdat je kunt doorlezen bij een spannend verhaal. Eén leerling vindt gewoon lezen even leuk als lezen met De Grabbelbak en vier leerlingen geven aan dat lezen met de Grabbelbak leuker is.

Vraag 4: Vind je het leuk om de leesspelletjes te spelen?

Zes van de zeven leerlingen geven aan dat ze de leesspelletjes leuk vinden om te spelen.

De Grabbelbak is het áller áller állerleukste spel dat er is! Zo leuk als maar kan!"

Citaat leerling.

Vraag 5: Vind je dat er genoeg verschillende spelletjes zijn?

Van de zeven leerlingen geven zes leerlingen aan dat er genoeg verschillende spelletjes zijn. Twee van hen willen nog wel meer spelletjes. De leerling die het niet heeft uitgeprobeerd, maar wel alle spelletjes gelezen heeft, vindt het wel veel spelletjes.

Vraag 6: Kun je een spelletje noemen dat je heel erg leuk vond?

Omdat niet alle kinderen alle leesactiviteiten gedaan hebben, noem ik hier de leesactiviteiten die het ten minste vier keer genoemd zijn. Dit zijn Apenkoplezen, Slangen en ladders, Pac-man lezen, Dobbelsteenlezen, Wiebelkont lezen, Racelezen en Voorlezen.

Vraag 7: Kun je een spelletje noemen dat je niet zo leuk vond?

Drie van de zeven leerlingen kunnen geen spel noemen dat ze niet leuk vinden. Twee leerlingen vinden het spel "Mooie woorden" niet zo leuk, twee kinderen vinden het spel "Zo lekker stil" niet leuk en één leerling vindt "Apenkop lezen" niet zo leuk omdat je dan zoveel moet lezen.

Vraag 8: Wil je vaker lezen nu je De Grabbelbak hebt?

Vier van de zeven kinderen geven aan net zo vaak te willen lezen en drie kinderen geven aan vaker te willen lezen met De Grabbelbak.

Vraag 9: Hoe vaak lees je? Elke dag? Bijna elke dag? Eén keer per week?

Vijf van de zeven leerlingen geven aan elke dag te lezen, één leerling geeft aan bijna nooit te lezen en een leerling geeft aan soms wel en soms niet te lezen.

"Ik vind het fijner om samen met mama met De Grabbelton te spelen. Mama lette telkens niet op omdat ze dingen moest regelen.

Citaat leerling.

Vraag 10: Wat zou De Grabbelbak nog leuker maken?

Drie leerlingen geven aan niet te weten wat De Grabbelbak nog leuker kan maken, twee leerlingen geven aan dat er niks is wat De Grabbelbak leuker kan maken en twee kinderen geven aan dat meer spelletjes of spelletjes waarbij je op andere plaatsen mag lezen De Grabbelbak leuker maken kan.

Tijdens het interview bleken de vragen over welke leesactiviteiten de kinderen leuk of niet leuk vonden moeilijk te beantwoorden zonder de leesactiviteit concreet te benoemen. Daarom heb ik de spellen/leesactiviteiten erbij gepakt en één voor één met elk kind doorgelopen.

De Lange, Schuman, & Montessori (2011) geven aan dat je door middel van een interview diepgaandere informatie kunt krijgen over gevoelige kwesties en ervaringen die verder gaan dan de vragen die vooraf voorbereid zijn. Dat heb ik teruggezien bij de interviews met de kinderen. Drie leerlingen geven aan dat ze het jammer vinden dat ze niet zo vaak met de Grabbelbak gewerkt hebben omdat hun ouders geen tijd hadden.

3.2.2. Gesprek met de focusgroep ten behoeve van het antwoord op deelvraag 3: Hoe zou het prototype dat getest is door een testgroep van ouders en kinderen verder verbeterd kunnen worden?

Van de acht gezinnen die zijn uitgenodigd om het prototype van het spel De Grabbelbak uit te proberen, hebben er zeven gehoor gegeven aan deze vraag. Bij het focusgroepgesprek zouden vijf van de zeven ouders aanwezig zijn. Twee ouders mailden op de dag zelf af, maar hebben hun bevindingen in een persoonlijk gesprek de volgende dag toegelicht. Twee andere ouders hebben per mail hun feedback gegeven. Alle ouders zijn moeders.

Bij het gesprek is een leerkracht van groep 3 aanwezig die alle antwoorden en de samenvattingen van mij als moderator noteert. Na de gesprekken die de dag na het focusgroepgesprek gevoerd worden, helpt zij om de conclusies aan te vullen en scherp te formuleren (zie bijlage 12)

Tijdens het gesprek met de ouders van de testgroep heerst er een ontspannen en open sfeer. Er wordt spontaan gereageerd op de vragen en geven gehoor aan mijn opmerking dat alles gezegd mag worden omdat er geen goed of fout antwoord is. Ik vertel dat het gesprek in een aantal thema's onderverdeeld is en volg de vragen die ik vooraf zorgvuldig heb voorbereid waardoor ik de focus goed kan vasthouden en alle onderwerpen aan bod komen. De ouders nemen ongeveer evenveel het woord en vullen elkaar aan.

In onderstaande uitwerking wordt alleen de hoofdvraag weergegeven.

Vraag 1. Inhoud van de leesactiviteiten.

Bij de enquête hebben de ouders aangegeven dat de suggesties voor leesactiviteiten en achtergrondinformatie vooral wenselijk zijn op het gebied van het vergroten van het leesplezier, het spelen van taal- en leesspelletjes en het kiezen van leuke teksten op het juiste niveau. Is dit voldoende terug te zien en wat kan verbeterd worden?

De ouders van de testgroep vinden de leesactiviteiten van De Grabbelbak zeker gericht op het vergroten van het leesplezier en het spelen van taal- en leesspelletjes. De leesactiviteiten die wat meer tijd kosten of waar extra materiaal voor nodig is, worden minder geschikt gevonden omdat er meestal voor het slapen gaan gelezen wordt. Leesactiviteiten die op elkaar lijken kunnen eruit gehaald worden. Op grond hiervan wordt de verbeterwens aangegeven om de leesactiviteiten behorend bij de letter H, I, Q, T en U te vervangen door een ander spel.

Het bieden van achtergrondinformatie over het kiezen van de juiste teksten op het juiste niveau is door de ouders niet opgemerkt. De achtergrondinformatie behorend bij elke leesactiviteit is niet altijd gelezen, maar de ouders willen deze wel behouden. De helft van de ouders stelt voor om de achtergrondinformatie op de achterkant van de uitleg van de leesactiviteit te plaatsen. De andere helft wil deze informatie liever sterk ingekort op een apart blad ontvangen. De uitleg is voor alle ouders duidelijk en helder omschreven, maar voor twee ouders is de tekst te lang.

Vraag 2. De Grabbelbak voor de ouders.

Bij de enquête geven ouders aan dat vooral de afwisseling van activiteiten de ouders aanspreekt. Komt dit voldoende terug in De Grabbelbak en wat kan verbeterd worden?

De afwisseling in leesactiviteiten is volgens de ouders van de testgroep goed terug te zien bij De Grabbelbak. De combinatie van spelletjes en lezen wordt door de ouders als fijn ervaren evenals het samen met het kind lezen. De ouders vinden het spel makkelijk uitvoerbaar en weinig inspanning en tijd kosten. Zij vinden het fijn dat er ook voorleesactiviteiten opgenomen zijn omdat voorlezen er in de dagelijkse praktijk wel eens bij inschiet. Alle respondenten denken dat het de ouders stimuleert om De Grabbelbak gedurende het schooljaar onder de aandacht te blijven brengen in de klas. Een goede communicatie tussen leerkracht en ouder is hierin belangrijk.

Vraag 3. De Grabbelbak voor het kind.

Bij de enquête geven de ouders aan dat ze verwachten dat De Grabbelbak helpt om het thuis lezen aantrekkelijker te maken voor de kinderen door de afwisseling van activiteiten en de spelvorm. Klopt dit en wat kan er verbeterd worden?

De ouders van de testgroep vinden dat de afwisseling van leesactiviteiten en de spelvorm van De Grabbelbak het lezen voor de kinderen aantrekkelijker maakt, ook als het kind al graag leest. De Grabbelbak is geschikt voor kinderen die makkelijk lezen en voor kinderen die moeite hebben met lezen. Ook jongere en oudere broertjes en zusjes zijn enthousiast over het spel. Door gebruik te maken van de eigen boeken die het kind leuk vindt en oefenbladen

op niveau vanuit school naar huis mee te gegeven is het spel voor elk kind passend te maken. De ouders spreken de verbeterwens uit om een uitbreiding te maken voor jongere en oudere kinderen.

Vraag 4. Effect op leesplezier en tijd die in lezen gestoken wordt.

Bij de enquête geven de ouders aan dat ze verwachten dat hun kind vaker wil lezen als de ideeën voor de leesactiviteiten gebruikt worden?

De goede lezers (drie leerlingen) die al graag lezen, lezen niet vaker, maar worden gemotiveerd door het spelelement. De gemiddelde lezers (drie leerlingen) vinden het lezen met De Grabbelbak erg leuk en willen vaker lezen. Voor de moeilijke lezer (één leerling) is het verplichte karakter van het lezen minder geworden door de spelvormen.

Vraag 5. De vormgeving van het spel.

Welke verbetering zijn mogelijk om het spel beter qua vormgeving beter maken?

In verband met de vindbaarheid van de kaarten met leesactiviteiten spreekt het de ouders aan deze op alfabetische volgorde in een waaier aan te bieden.

De ouders geven de verbeterwens aan om op deze kaarten een duidelijke afbeelden te plaatsen met wat je nodig hebt om de leesactiviteit uit te voeren. Bijvoorbeeld een plaatje van een boek of dobbelsteen.

Vier ouders willen de achtergrondinformatie op de achterkant van de kaarten met leesactiviteiten en drie ouders hebben de voorkeur voor een los blad.

De ouders zouden het leuk vinden als er een knutselplaat voor een grabbelbak bijgeleverd wordt.

Tot slot mag de Pacman kleiner en wil men bij de apenkoppen dat ook het cijfer vijf en tien een apenkop wordt in plaats van alleen het cijfer.

Conclusie en antwoord op deelvraag 3

Hoe zou het prototype dat getest is door een testgroep van ouders en kinderen verder verbeterd kunnen worden?

De leesactiviteiten die meer dan de helft van de leerlingen leuk vinden, zijn de leesactiviteiten met een duidelijk spelelement. Er komen geen leesactiviteiten naar voren die meer dan de helft van de leerlingen niet leuk vinden. De leerlingen kunnen, behalve meer spelletjes, niet noemen wat De Grabbelbak nog leuker zou maken. Naar aanleiding van het interview worden daarom geen leesactiviteiten aangepast.

Drie van de zeven leerlingen geven aan dat ze het spel graag vaker samen met hun ouders hadden willen spelen.

De ouders van de testgroep geven wat betreft de inhoud van de leesactiviteiten de verbeterwens aan dat de leesactiviteiten die te veel tijd kosten, te veel op elkaar lijken of waarbij extra materialen nodig zijn, vervangen mogen worden door andere leesactiviteiten, bij voorkeur

met een spelelement. Dit komt overeen met de wens die de ouders uitgesproken hebben bij de enquête en de kinderen bij de interviews.

De achtergrondinformatie is niet door iedereen gelezen, hetgeen past bij de resultaten van de enquête waarin ouders aangeven dat De Grabbelbak meer aanspreekt vanwege het vergroten van het leesplezier dan het krijgen van achtergrondinformatie. Om de achtergrondinformatie meer tot zijn recht te laten komen opperen drie ouders om deze los van de kaarten met leesactiviteiten aan te bieden maar vier ouders zijn het daar niet mee eens. Om gebruikt te blijven maken van De Grabbelbak spreken de ouders de wens uit om deze gedurende het schooljaar door duidelijke communicatie onder de aandacht te blijven brengen. Dat sluit aan bij de opdracht die de school heeft om met ouders samen te werken (Ministerie van OCW, 2013). De ouders bevelen een uitbreiding op het spel voor jongere en oudere kinderen in de toekomst aan. Tot slot zijn er wensen voor de vormgeving die gericht zijn op het praktisch gebruik en het esthetisch verfraaien van alle aangeboden materialen.

3.3. De try-out evalueren door grote groep eindgebruikers.

De conclusie van de deelvragen is meegenomen in de definitieve versie van De Grabbelbak (zie bijlage 13). Het aspect van het sámen lezen is expliciet in de gebruiksaanwijzing opgenomen, enkele leesactiviteiten zijn vervangen door leesactiviteiten met een spelelement, er is een knutselblad voor de grabbelbak toegevoegd, op de spelkaarten is een tekening geplaatst die aangeeft welk materiaal nodig is voor de leesactiviteit, Pacman is verkleind en de cijfers op het blad met apenkoppen hebben ook een apenkop.

Het spel wordt in september 2019 in gebruik genomen in groep 3 van de onderzoeksschool.

Hoofdstuk 4: Conclusie en discussie

4.1. Conclusie

Uit onderzoek van Hattie (2009) blijkt dat de rol die ouders spelen in de thuissituatie één van de belangrijkste succesfactoren is voor de leerprestaties van kinderen. Daarom wil het team van de onderzoeksschool de ouders meer betrekken bij het leesonderwijs. Omdat ouders verschillen in wat ze nodig hebben om het onderwijs aan hun kind te ondersteunen (Pameijer, 2017), luidt de onderzoeksvraag *“Op welke wijze kunnen ouders van groep 3 van de onderzoeksschool ondersteund worden bij het thuis leren lezen met hun kinderen?”*.

Om op deze vraag een antwoord te krijgen, worden de drie fasen van een ontwerponderzoek doorlopen.

In de informele fase wordt de ouders gevraagd wat zij nodig te hebben om het thuis lezen leuk, afwisselend en leerzaam te maken. Uit de enquête blijkt dat zij met name leesactiviteiten willen ontvangen die impliciet bijdragen aan het leren lezen (Mitchel, 2014) maar dat zij voor een kleiner deel ook belangstelling hebben voor leesactiviteiten die expliciet bijdragen aan het leren lezen (Sénéchal, 2019). Het krijgen van suggesties voor leesactiviteiten is voor de ouders belangrijker dan het ontvangen van achtergrondinformatie over het leren lezen en het spel De Grabbelbak wordt gekozen om uit te werken tot een prototype.

De tweede vraag in de informele fase wordt voorgelegd aan de leerkrachten, de leescoördinator en de leesconsulent om te bepalen aan welke criteria het prototype van De Grabbelbak moet voldoen zodat het aansluit bij de behoefte van de ouders en de mogelijkheden van de leerkrachten. Uit het immersiegroep gesprek blijkt dat leerkrachten de ouders willen ondersteunen om hun kind op de juiste manier te begeleiden (Mitchel, 2014) en zij een kwalitatief goede communicatie met elke individuele ouder aan willen gaan (Jacobs, 2009).

Tijdens de micro-evaluatie wordt het prototype van De Grabbelbak door een testgroep van kinderen en ouders uitgetest om te bepalen hoe deze verbeterd kan worden. Het blijkt dat vooral de eenvoud van het gebruik, de afwisseling van leesactiviteiten en het spelelement gewaardeerd wordt door de kinderen en de ouders. Door De Grabbelbak wordt het thuis lezen inderdaad leuk, afwisselend en leerzaam. Wanneer het spel in de toekomst structureel ingezet wordt, kan dit effect hebben op het leesplezier en de leestijd en daarmee positief bijdragen aan de leesontwikkeling. Daarmee kan De Grabbelbak relevant zijn op microniveau (De Lange, Schuman, & Montessori, 2011).

Door de gewenste samenwerking tussen ouders en leerkrachten die nodig is bij het succesvol inzetten van de Grabbelbak en het differentiëren op het leesniveau van het kind, kan het spel helpen bij het passend maken van het onderwijs (Ministerie van OCW, 2013) en daarmee relevant zijn op mesoniveau (De Lange, Schuman, & Montessori, 2011).

Door de stappen van het ontwerponderzoek te doorlopen is het spel De Grabbelbak tijdens het ontwerpen hiervan afgestemd op de wensen van de ouders, kinderen en leerkrachten van

de onderzoeksschool. Door vanaf het begin alle betrokkenen te betrekken bij de ontwikkeling is getracht draagvlak te bereiken (Fullan, 2001). Het onderzoek heeft een bruikbaar, nieuw ontworpen, product opgeleverd waarvan de testgroep heeft aangegeven dat het helpt bij het leuk, afwisselend en leerzaam maken van het thuis lezen op de onderzoeksschool.

4.2. Discussie

In deze paragraaf wil ik een aantal opmerkingen plaatsen bij het onderzoek.

Het zorgvuldig opstellen van de enquête heeft ertoe geleid dat ik de inhoud van de vragen bij de verschillende onderzoeksinstrumenten met de verschillende respondenten op elkaar af heb kunnen stemmen. Daardoor is het goed gelukt om de focus van het onderzoek voor ogen te houden. Door zowel kinderen, ouders als collega's te betrekken bij de ontwikkeling van De Grabbelbak is het, zoals vooraf bedoeld, een onderzoek geworden "*mét mensen, in plaats van onderzoek náár mensen*" (De Lange, Schuman, & Montessori, 2011, p. 179).

Het maken van de vragen voor de interviews met de kinderen heb ik onderschat en zal ik een volgende keer zorgvuldiger voorbereiden.

Tijdens de interviews wordt, denkend aan de metafoor van de ijsberg (Spencer, 1993) meer dan het waarneembare zichtbaar. Drie kinderen geven aan het jammer te vinden dat ze het spel in de testperiode níet of niet zo vaak gespeeld hebben omdat de ouders geen tijd hiervoor hadden. Aan de antwoorden van de kinderen merk ik het bijkomend effect van bewustwording hieromtrent zoals dat tijdens een interview kan optreden (De Lange, Schuman, & Montessori, 2011).

Tijdens een focusgroepgesprek kan er sprake zijn van het geven van sociaal wenselijke antwoorden (De Lange, Schuman, & Montessori, 2011). Dat blijkt wanneer een ouder die het spel volgens haar zoon niet met hem gespeeld heeft, hiervan niets laat blijken. Dit heeft effect op de betrouwbaarheid. Uit het oogpunt van ethiek laat ik niet aan de ouder merken dat haar zoon een andere werkelijkheid heeft weergegeven dan zij.

Tijdens de presentatie van het onderzoek aan de eerstejaars studenten geeft een student de tip om in de naam van het spel een verwijzing naar letters of lezen te maken. Daarom wordt de naam veranderd in De Letterbak.

4.3. Aanbevelingen

Het spel De Letterbak wordt vanaf september in gebruik genomen. In januari 2020 wordt een nieuwe enquête afgenomen waarmee beoordeeld wordt of het spel aan de verwachtingen voldoet of dat er nog aanpassingen wenselijk zijn.

Daarnaast is het mogelijk om het spel uit te breiden voor andere leeftijdsgroepen. Denk aan groep 1-2 of groep 4 en hoger.

Het spel is bruikbaar op andere scholen wanneer er een bibliotheek op school is waar de kinderen boeken mogen lenen voor thuis, er leesbladen op het niveau van de kinderen meegegeven worden en de school budget heeft voor het printen van het spel.

Omdat het spel een nieuw product is dat nog niet bestaat, is contact gelegd met een uitgeverij om te onderzoeken of De Grabbelbak interessant is om verder te ontwikkelen en uit te geven.

In oktober wordt een ouderavond rondom de growth mindset georganiseerd waardoor ouders kennis maken het procesgerichte feedback geven. Wanneer dit gericht is op het zien van leerkansen (Dweck, 2018) kan het kinderen helpen bij hun (lees)ontwikkeling en (lees)motivatie en kan informatie hierover opgenomen worden in achtergrondinformatie van De Grabbelbak.

Het spel is tijdens de afronding van het onderzoek door een grafisch ontwerper vormgegeven in de kleuren van het logo van de onderzoeksschool. Zie bijlage 14 voor een impressie.

**Een spel voor kinderen van groep 3
dat het thuis lezen leuk,
afwisselend en leerzaam maakt.**

Literatuur

- Boekaerts, M. P., & Simons, P. (2003). *Leren en instructie. Psychologie van de leerling en het leerproces*. Assen: Koninklijke van Gorcum.
- Cijvat, I., & Voskens, C. (2008). *Een onderzoek naar de rol van ouders in het primair onderwijs*. Amersfoort: CPS.
- Claasen, W., Bruine, E. d., Schuman, H., Siemons, H., & Velthooven, B. (2009). *Inclusief Bekwaam*. Antwerpen-Apeldoorn: Garant.
- De Lange, R., Schuman, H., & Montessori, N. (2011). *Praktijkgericht onderzoek voor reflectieve professionals*. Antwerpen-Apeldoorn: Garant.
- De Vries, P. (2007). *Ouders in de school*. Utrecht: Edg Thuiswinkel.
- De Wit, C. (2009). Partnerschap met ouders; Het kan!! *Het Jonge Kind*, 4-7.
- Desforges, C. & Abouchar, A. (2003). *The impact of parental involvement, parental support and family education on pupil achievements and adjustment; a literature review*. Londen: Department of Education and Skills.
- Dweck, C. (2018). *Mindset. Verander je manier van denken om je doelen te behalen*. Amsterdam: SWP uitgeverij BV.
- Epstein, J. (2009). *In school, family and community partnerships; your handbook for action*. USA: Corwin Press.
- Epstein, J. (2011). *School, family en community partnerships: preparing educators improving schools*. Philadelphia: PA: Westview Press.
- Fischer, T., & Julsing, M. (2009). *Onderzoeksvaardigheden*. Houten: Noordhoff Uitgevers Groningen.
- Foorman, B. (1994). The relevance of a connectionist model of reading for "The Great Debate". *Educational Psychology Review*, 25-47.
- Förrer, M., & Leenders, Y. (2018, 14). *Tijd voor lezen en taal*. Opgehaald van Tijd voor lezen en taal: http://masterplandyslexie.nl/public/files/documenten/Tijd_voor_lezen_en_taal.pdf
- Fullan, M. (2001). *The new meaning of educational change*. New York: Teachers College Press.
- Gijsel, M., Westerbeek, K., Zouw, v. d., Aarssen, J., Beek, v. d., Broekhorst, K., . . . Schetlinga, F. (2012). *Taal100*. Nijmegen: Sardes en Expertisecentrum Nederlands.
- Hattie, J. (2009). *Visible learning: A synthesis of over 800 meta-analyses to achievement*. routledge.
- Henderson, A., & Mapp, K. (2002). *a new wave of evidence*. Austin: National Center for Family & community connections with Schools.
- Hoogerman, A. (2018). *Intrinsieke motivatie en lezen*. Den Bosch: Malmberg.
- Houtveen, A., Brokamp, S., & Smits, A. (2012). *Lezen, lezen, lezen. Achtergrond en evaluatie van het leesinterventieproject voor scholen (LIST)*. Utrecht: Hogeschool Utrecht, kenniscentrum Educatie.

- Hymer, B., & Gershon, M. (2017). *Growth mindset Pocketboek*. Rotterdam: Bazalt Educatieve Uitgaven.
- Jacobs, B. (2009). *Perspectives on parent involvement: how elementary teachers use relationships with parents to improve their practise*. Dissertatie Universiteit van Maryland.
- Jokhoe, R. (2018). Leren van data 2018-2019. Intern document.
- Leenders, H., & De Jong, J. (2017). *Verschillende ouders, verschillende leerkrachten. Educatief partnerschap in het primair onderwijs*. Maastricht: Fontys Hogeschool Pedagogiek & TIER, Maastricht University.
- Marzano, R. J. (2003). *What Works in schools, translating research into action*. USA: Association for supervision and curriculum development.
- Ministerie van OCW. (2013). *Samenwerken aan passend onderwijs. Kamerbrief van 27 mei 2013*. Den Haag: Ministerie van OCW.
- Mitchel, D. (2014). *Wat écht werkt. 27 evidence bases strategieën voor het onderwijs*. Huizen: Pica.
- Molenman, P. (2018, 10 18). *Nature en Nurture, aangeboren en aangeleerd*. Opgehaald van www.breininactie.nl: www.breininactie.nl
- Onderwijsraad. (2010). *Ouders als partners. Versterking van relaties met en tussen ouders op school*. Den Haag: Onderwijsraad.
- Pameijer, N. (2017). *Handelingsgericht werken. Samenwerken aan schoolsucces*. Den Haag: Acco.
- Peeters, W. (2019, 01 13). *Het gedachtegoed van Lev Vygotsky*. Opgehaald van Vernieuwonderwijs: <http://www.vernieuwonderwijs.nl/het-het-gedachtegoed-van-lev-vygotsky/>
- Plomp, T., & Nieveen, N. (2010, 05 20). *An Introduction to Educational Design Research*. Opgehaald van www.slo.nl: <https://www.slo.nl/organisatie/international/publication>
- Sénéchal, M. (2019, 02 04). *The effect of family literacy interventions on childrens acquisition of reading from kindergarten to grade 3*. Opgehaald van Researchgate.net: https://www.researchgate.net/profile/Monique_Senechal/publication/267420777_Senechal_The_Effect_of_Family_Literacy_Interventions_On_Children%27s_Acquisition_of_Reading_From_Kindergarten_to_Grade_3_Written_by/links/550048350cf28e4ac347f22c/Senechal-The-Eff
- Spencer, L. &. (1993). *Competence at work*. New York: John Wiley & Sons.
- Struiksmā, A., Leij, V. d., & Vieijra, J. (2017). *Diagnostiek van technisch lezen en aanvankelijk spellen*. Amsterdam: VU uitgeverij.
- Van der Leij. (2003). *Leesproblemen. Beschrijving, verklaring en aanpak*. Rotterdam: Lemniscaat.
- Van Esch, W. (2018, 1 15). *Kansen benutten in een rijke leeromgeving*. Opgehaald van Kansen benutten in een rijke leeromgeving: <http://www.wilmavanesch.nl/wp-content/uploads/2011/04/Kansen-benutten-in-een-rijke-leeromgeving-Mensenkinderen.pdf>
- Veenman, S. (2001). *Directe Instructie*. Nijmegen: Katholieke Universiteit Nijmegen.
- Vermeulen, L. (2018). Koersplan 2018-2019. Intern document.

- Vernooy, K. (2007). *Effectief leesonderwijs nader bekeken*. Utrecht: PO Raad.
- Vernooy, K. (2007). *Effectief leesonderwijs nader bekeken. Technisch Lezen, Woordenschat en Leesstrategieën in samenhang*. Utrecht: PO Raad.
- Vernooy, K. (2013). Het verbeteren van de leesvaardigheid nader bekeken. *Orthopedagogiek: Onderzoek en Praktijk*, 218.
- Vernooy, K. (2013). Het verbeteren van de leesvaardigheid nader bekeken. *Orthopedagogiek: Onderzoek en Praktijk*, 210-223.
- Vlaamse Ministerie van Onderwijs en vorming. (2013). *Beter leren lezen en schrijven*. Leuven: Centrum voor onderwijseffectiviteit en -evaluatie en het Centrum voor Taal en Onderwijs van de KU Leuven.
- Waanders, C., Mendez, J., & Downer, J. (2007). Parent characteristics, economics stress and neighbourhood context as predictors of parentral involvement in preschool children. *School Psychology*, 45,6, 619-636.
- Wentink, H., & Verhoeven, L. (2001). *Protocol leesproblemen en Dyslexie*. Nijmegen: Expertisecentrum Nederlands.

Hoe thuis lezen leuk, afwisselend, en leerzaam wordt

De Grabbelbak:
Een spel met leesactiviteiten voor ouders en kinderen

Bijlagen

Nicolette Arets
Studentnummer 384772
Master Educational Needs
Begeleider Margie Voorzee
Juni 2019

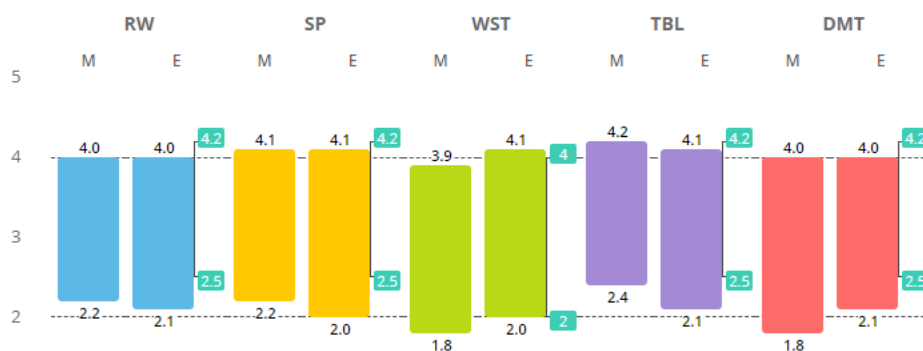
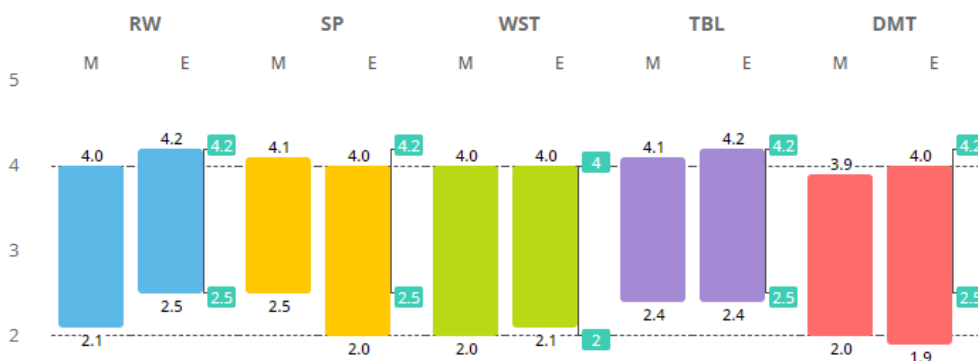
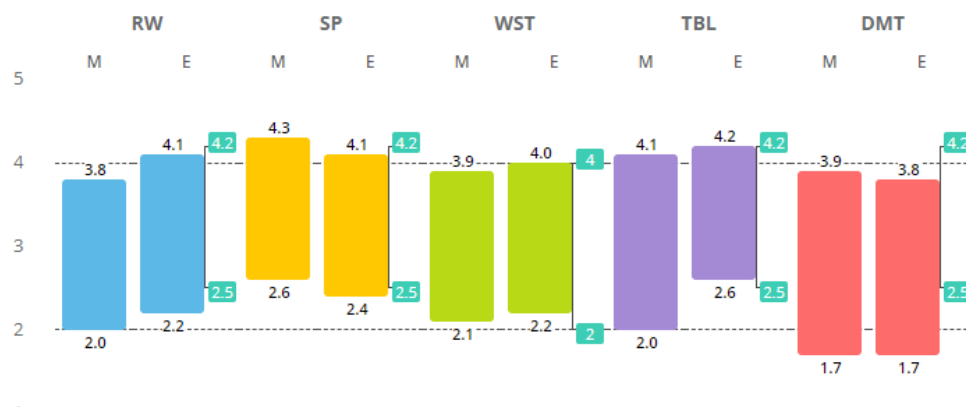
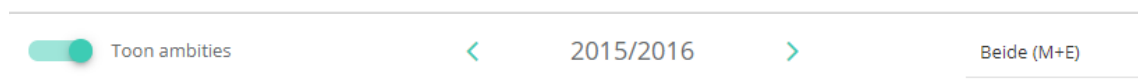
Bijlagen

Bijlage 1: Resultaten Drie-Minuten-Toets technisch lezen.....	5
Bijlage 2: Paragraaf 1.5 inspirerende voorbeelden.....	7
Bijlage 3: Enquête.....	15
Bijlage 4: Resultaten ouderenquête.....	23
Bijlage 5: Overzicht van de spellen en de spelinhoud.....	29
Bijlage 6: Begeleidende brief voor de testgroep	31
Bijlage 7: Prototype van het spel De Grabbelbak	33
Bijlage 8: Besluitenlijst immersiegroep gesprek hoofdstuk 3.1.2.....	35
Bijlage 9: Vragen interview met de kinderen bij hoofdstuk 2.4.....	37
Bijlage 10: Resultaten interview met de kinderen bij hoofdstuk 2.4.	39
Bijlage 11: Vragen focusgroepgesprek met de ouders hoofdstuk 2.4.....	43
Bijlage 12: Resultaat focusgroepgesprek met de ouders bij hoofdstuk 2.4.....	45
Bijlage 13 : Definitieve versie van het spel De Grabbelbak bij hoofdstuk 3.3.....	53
Bijlage 14 : Definitieve vormgegeven versie van De Letterbak.....	55

Bijlage 1: Resultaten Drie-Minuten-Toets technisch lezen

Bron LeerUniek.

Zie laatste roze balken voor de Cito Drie-Minuten-Toets voor de gehele school. Het landelijk gemiddelde ligt tussen 2.0 en 4.0. De schoolnorm ligt tussen 2.5 en 4.2.

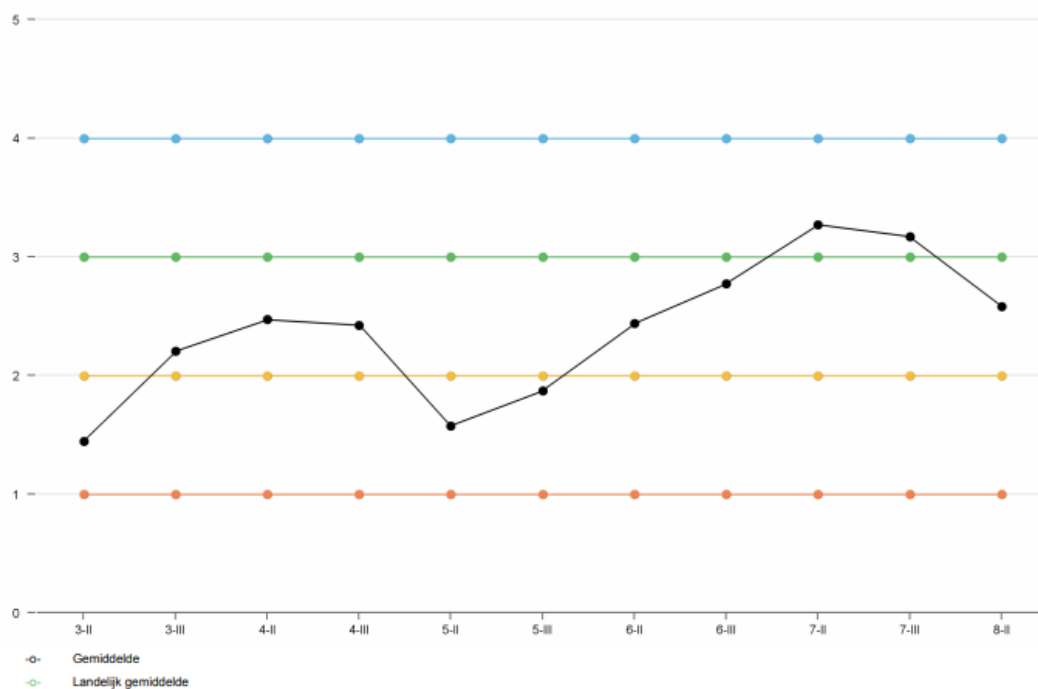

Bron: Parnassys

1. Technisch lezen: CITO Drie-Minuten-Toets LOVS - Totaal

Hoofdlocatie in 2015 / 2016

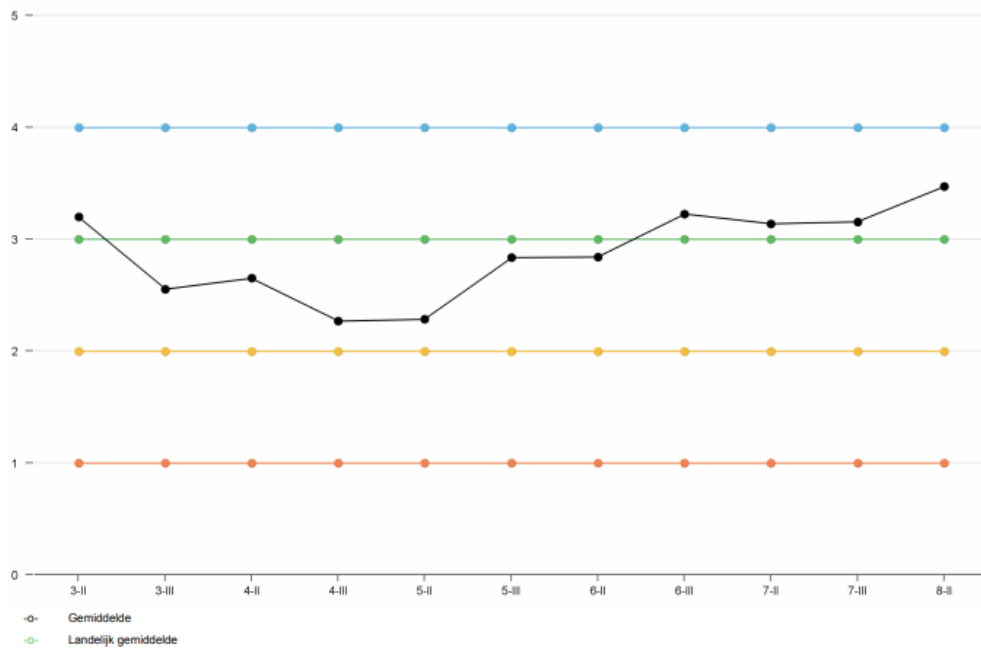
Gemiddelde groepsniveauwaarde

1. Technisch lezen: CITO Drie-Minuten-Toets LOVS - Totaal

Hoofdlocatie in 2016 / 2017

Gemiddelde groepsniveauwaarde

Bijlage 2: Paragraaf 1.5 inspirerende voorbeelden

	Communicatie leerkracht-ouder	Vrijwilligerswerk op school	Onderwijs thuis ondersteunen	meebeslissen
Didaktiek van het leren lezen.				
Het stimuleren van de growth mindset.	X		X	X
Thuis een rijke taalomgeving creëren.	X		X	
Kiezen van betekenisvolle teksten op het juiste leesniveau.	X		X	
Bevorderen van het leesplezier.	X	X	X	
Vergroten van de woordenschat en de mondelinge taalvaardigheid	X		X	
Spelen van taalspelletjes en vergroten van de letterkennis.	X		X	
Het maken van "Leeskilometers".	X	X	X	

Figuur 2: Relatie tussen factoren die het leren lezen positief beïnvloeden en het type ouderbetrokkenheid dat hiervoor geschikt is.

In figuur 2 is te zien dat uit de literatuur blijkt dat het zinvol is dat de inspirerende voorbeelden vanuit het oogpunt van ouderbetrokkenheid uitgaan van een effectieve communicatie tussen de ouders en de leerkracht en dat deze gericht zijn op het thuis ondersteunen van het leren lezen.

Vanuit het oogpunt van factoren die het leren lezen positief beïnvloeden blijkt uit de literatuur dat het zinvol is dat de inspirerende voorbeelden uitgaan van; het stimuleren van de growth mindset, het thuis creëren een rijke taalomgeving, het kiezen van betekenisvolle teksten op het juiste leesniveau, het bevorderen van het leesplezier, het vergroten van de woordenschat en de mondelinge taalvaardigheid, het spelen van taalspelletjes en het vergroten van de letterkennis en het maken van "Leeskilometers".

Alle hieronder genoemde inspirerende voorbeelden vragen om een goede communicatie tussen leerkracht en ouder.

Inspirerend voorbeeld	Factoren die het lezen positief beïnvloeden
Materialen bij de methode Lijn 3 voor aanvankelijk technisch lezen. (Malmberg, 2019)	○ Stimuleren van growth mindset • Rijke taalomgeving thuis creëren • Betekenisvolle teksten op juiste niveau • Leesplezier bevorderen • Vergroten van de woordenschat • Spelen van taalspelletjes en letterkennis • Leeskilometers maken
Informatie <i>Theaterleesteksten.</i> Kerst: Een hut met een piek. <i>Kopieerbladen.</i> Per thema en op drie ster niveaus met diverse leesopdrachten, spelletjes, etc.. <i>Oefensoftware</i> Per thema voor spelling, lezen, woordenschat, rijtjesboeken en leesboeken. <i>Zomerboekje.</i> Lezen en spelletjes om in de vakantie te blijven lezen. <i>Voorjaarsboekje.</i> Op school en thuis bruikbaar. Boekje met een verhaal om voor te lezen door de ouder. Daarna kunnen zelfstandig of samen de opdrachten gemaakt worden. <i>Doelenposter.</i> Per thema staan de doelen op kindvriendelijke manier genoteerd. <i>Boeken bij de thema's.</i> Lijst met per thema 1 boek dat erbij past. Eventueel uit te breiden naar meer tips. <i>Achtergrondartikelen over lezen.</i> Thema's; zingend lezen, voor-koor-door lezen, automatiseren van het lezen, de letter centraal, schrijf- en leesletter a, de zomerdip voorbij. <i>Tips voor thuis.</i> Brief over thuis lezen in het algemeen en het thuis lezen van rijtjes. <i>Ouderbrieven per thema.</i> Per thema een ouderbrief met informatie over het thema en een spelletje als tip. Te combineren met de doelkaarten en printblad voor ouders van het klankbord met nieuwe letters per thema. <i>PowerPoint presentatie ouderavond werken met Lijn 3.</i>	

Inspirerend voorbeeld	Factoren die het lezen positief beïnvloeden
Digitale leeskilometers in groep 3 Beter lezen door een e-book. (Sikkema-de Jong, 2016)	○ Stimuleren van growth mindset • Rijke taalomgeving thuis creëren • Betekenisvolle teksten op juiste niveau • Leesplezier bevorderen • Vergroten van de woordenschat ○ Spelen van taalspelletjes en letterkennis • Leeskilometers maken
Informatie Kinderen kwalitatief goede e-boeken laten lezen. Deze kunnen door de leerkracht meegeven worden of ouders kunnen geïnformeerd worden over websites waar goede e-boeken te vinden zijn. Onderzoek heeft aangetoond dat boeken waarbij de tekst oplicht effectiever zijn. http://www.rianvisser.nl Boekentips, ook in het kader van de Kinderboekenweek 2019. http://www.booquees.nl Proefabonnement 1 euro 30 dagen idee voor in de vakantie Zelf boek inspreken mogelijk http://www.bibliotheek.nl 10 E-books op AVI start niveau gratis bij lidmaatschap bibliotheek.	

Inspirerend voorbeeld	Factoren die het lezen positief beïnvloeden
Tips van juf Linda Hoe kan ik mijn kind thuis helpen met leren lezen (Willemsen, 2019).	○ Stimuleren van growth mindset • Rijke taalomgeving thuis creëren • Betekenisvolle teksten op juiste niveau • Leesplezier bevorderen ○ Vergroten van de woordenschat ○ Spelen van taalspelletjes en letterkennis • Leeskilometers maken
<i>Informatie.</i> <i>Plan het leesmoment.</i> Na het eten of voor het slapen gaan. <i>Hardop lezen</i> Je hoort of het kind echt leest en oefent de moeilijke woorden. <i>Maximaal 15 minuten</i> Zet een timer of spreek een tijd af. <i>Lees ook in de vakantie</i> Voorkom dat al het oefenen wegzakt in de vakantie. <i>Laat zien dat lezen echt belangrijk is.</i> Om ondertitels te kunnen lezen, om te lezen wat op een verpakking staat, etc. <i>Omring kinderen door boeken</i> Kinderen pakken lezen sneller op als ze omringt zijn door boeken en lezende ouders. <i>Voorlezen</i> Lees zelf voor of lees om de beurt een bladzijde. Dat kan ook door een broer of zus. <i>Aanbod op het juiste niveau</i> De bibliotheek heeft een ruim aanbod boeken op het juist leesniveau. <i>Zet ander leesmateriaal in.</i> Strips, informatieve boeken, moppenboeken, toneelleesteksten, tijdschriften, luisterboeken. <i>Lees op een fijne plek</i> In bed, onder de tafel, in de tuin, in de luie stoel. <i>Bekijk een verfilmd boek en lees het boek</i> Veel boeken zijn verfilmd. Lees het boek en kijk daarna de film of andersom. <i>Beloön het lezen.</i> Kleur na elke minuut lezen het aantal centimeters of een papieren meetlint van IKEA	

Inspirerend voorbeeld	Factoren die het lezen positief beïnvloeden
Woordenschat van je kind vergroten hoe doe je dat? Website Wijzer over de basisschool tips voor betrokken ouders.	○ Stimuleren van growth mindset • Rijke taalomgeving thuis creëren • Betekenisvolle teksten op juiste niveau • Leesplezier bevorderen • Vergroten van de woordenschat • Spelen van taalspelletjes en letterkennis • Leeskilometers maken
Informatie. <i>Leren door ontdekken en doen.</i> Je leert wat een pollepel is het best als je ermee in de pan roert. <i>Moeilijkere boeken voorlezen.</i> Kies boeken waarin woorden voorkomen die nieuw zijn voor het kind en spreek een signaal af dat een kind geeft bij een woord dat het niet kent. <i>Herhaald voorlezen.</i> Kinderen leren meer woorden als je een verhaal vaker voorleest en stil staat bij woorden die nieuw zijn voor het kind. <i>Een schrift voor nieuwe woorden.</i> Noteer de nieuwe woorden in een schrift met een tekening of plaatje erbij. Herhaal deze. <i>Lees informatieve teksten of kijk informatieve programma's.</i> Kinderen leren meer nieuwe woorden van informatieve boeken of programma's. Kijk deze samen en ga op zoek naar nieuwe woorden. <i>Speel woordspelletjes</i> Scrabble, stapelwoord, woordenslang, woorden bedenken met hetzelfde woord erin (houtblok, houtworm, . . .), welk woord hoort er niet bij?,	

Inspirerend voorbeeld	Factoren die het lezen positief beïnvloeden
Tips voor lezen en leesbevordering van juf Joycella. (Hulshof, 2019)	○ Stimuleren van growth mindset • Rijke taalomgeving thuis creëren • Betekenisvolle teksten op juiste niveau • Leesplezier bevorderen • Vergroten van de woordenschat • Spelen van taalspelletjes en letterkennis • Leeskilometers maken
Informatie <i>Race-lezen</i> Kinderen lezen 3 x hetzelfde rijtje woorden en proberen hun tijd te verbeteren. <i>Hilarische zinnen</i> Kinderen maken zinnen door losse zinsdelen met elkaar te combineren. Elke zin heeft een rood, blauw en groen zinsdeel. Te downloaden van de website onderwijs maak je samen. Als spelletje mee te geven aan de kinderen. <i>Leesbingo</i> Op een kaart staan aan aantal gekke plekken om te lezen. Ga elke dag 10 minuten lezen op deze bijzondere plaats. <i>Klanken/woorden springen</i> Schrijf of print de letters of woorden op kaartje die op de grond liggen en benoem deze telkens als je erover heen loopt. <i>(werk)woorden uitbeelden</i> Verzin een woord, beeld het uit en schrijf het op. <i>Woordwebben maken</i> Schrijf zo veel mogelijk woorden op rond een thema en voeg woorden toe die nieuw zijn voor het kind.	

Inspirerend voorbeeld	
Samen leren begint bij communiceren. Van ouderbetrokkenheid naar educatief partnerschap (Hol & Willemen, 2015).	• Communicatie met ouders • Onderwijs thuis ondersteunen
Informatie <i>Project thuis in school</i> Vier jarig traject waarin onderzocht wordt wat scholen nodig hebben om tot educatief partnerschap te komen. <i>Sensitieve respons naar de ouders</i> Voel aan wat de ouder kunnen bijdragen aan de ontwikkeling van het kind en anticipeer hierop. <i>Diverse programma's, instrumenten en expertisenetwerken</i> Geen garantie voor een effectieve communicatie. Afstemmen op de leefwereld thuis is belangrijk en een uitdaging. Lange trajecten die door alle geledingen in de school gedragen moeten worden.	

Hol, M. & Willemen, A. (2015) *Samen leren begint bij communiceren*.
Geraadpleegd op 06-03-2019,
van <https://wij-leren.nl/ouderbetrokkenheid-communicatie-basisschool-ouders.php>

Malmberg Onderwijsuitgevers. *Extra materialen lijn 3*.
Geraadpleegd op 05-03-2019
Van <http://www3.malmberg.nl/Mijn-Malmberg/Mijn-Malmberg.htm>

Willemsen, L.. *Hoe kan ik mijn kind thuis helpen met lezen*.
Geraadpleegd op 05-03-2019
Van <https://klasvanjuf linda.nl/leren/letters-en-lezen/23770/hoe-kan-ik-mijn-kind-thuis-helpen-met-lezen/>

Woordenschat van je kind vergroten, hoe doe je dat?
Geraadpleegd op 05-03-2019
<https://wijzeroverdebasisschool.nl/kennisbank-rekenen/woordenschat/>

Tips voor lezen en leesbevordering van juf Joycella.
Geraadpleegd op 06-03-2019
<http://jufjoycella.wixsite.com/blog/single-post/2017/02/25/Leesbingo>

Bijlage 3: Enquête

Breda, 21 maart 2019

Beste ouders/verzorgers van groep 3,

Lezen op school is belangrijk, maar thuis lezen ook. Als kinderen lezen leuk vinden, willen ze vaker lezen en leren ze het beter. Dat is iets waar ze een leven lang plezier van hebben! Als eindopdracht voor de opleiding die ik volg, voer ik een onderzoek uit naar wat de ouders van kinderen in groep 3 nodig hebben om thuis lezen leuk, afwisselend en leerzaam te maken.

Door middel van deze enquête wil ik uw hulp hierbij vragen. Het invullen van de vragenlijst duurt ongeveer 10 minuten. Het is fijn als u deze in wilt vullen voor vrijdag 28 maart. Op de balie bij de hoofdingang staat een doos om de ingevulde formulieren in te doen (anoniem).

Wanneer bekend is welk idee de meeste ouders aanspreekt, wordt dit in samenwerking met de leerkrachten van groep 3 uitgewerkt. Daarna vragen we een aantal ouders om het idee uit te proberen met hun kind.

Met deze ouders bespreken we wat we nog zouden kunnen verbeteren.
De definitieve versie willen we vanaf het nieuwe schooljaar in groep 3 gebruiken.

Mocht u vragen hebben naar aanleiding van deze brief, dan kunt u mij bereiken via de mail of op dinsdag, donderdag en vrijdag op school.

Bij voorbaat hartelijk dank voor uw medewerking.

Nicolette Arets

Enquête

De ingevulde enquêtes zijn bij de onderzoeker opvraagbaar.

Vraag 1. In hoeverre spreekt het u aan dat onze school u ideeën voor leesactiviteiten en informatie aan wil bieden om het lezen voor uw kind leuker, afwisselender en leerzamer te maken?

- Spreekt me erg aan
- Spreekt me aan
- Neutraal
- Spreekt me niet aan
- Spreekt me helemaal niet aan

Vraag 2. Als we leesactiviteiten aanbieden, kunnen we dat doen op verschillende gebieden. Op welke van deze gebieden wilt u graag ideeën voor leesactiviteiten en informatie ontvangen? (U mag meerdere antwoorden kiezen)

- Leesplezier vergroten waardoor kinderen lezen vooral leuk gaan vinden.
- Leeskilometers maken, hoe ik vaker kan lezen met mijn kind.
- Spelen van taal- en leesspelletjes die helpen bij het leren lezen.
- Vergroten van de woordenschat zodat kinderen de tekst makkelijker begrijpen.
- Het kiezen van leuke teksten op het juiste niveau.
- Hoe ik van thuis een plek kan maken waar lezen heel gewoon is.
- Ik wil geen ideeën of achtergrondinformatie ontvangen.

Om u leesideeën te geven, heb ik twee werkwijzen bedacht.

Via een spel (twee mogelijkheden) of via een Klasbordpagina.

Hieronder zijn de 2 spelmanieren en de Klasbordpagina uitgelegd.

Op de achterkant van deze enquête staan enkele voorbeelden van leesactiviteiten.

U kiest bij vraag 3 wat u het meest aanspreekt.

De Grabbelbak

De Grabbelbak is een spel voor thuis waarbij uw kind een opgevouwen papiertje uit een bak mag grabbelen. Bij de grabbelbak hoort een stapel met kaarten. Wanneer het papiertje open gemaakt wordt, is er een letter zichtbaar. De letter correspondeert met een kaart. Vóór op de kaart staat de uitleg van de leesactiviteit die uw kind samen met u gaat doen. Achter op de kaart staat achtergrondinformatie over de reden waarom de activiteit belangrijk is.

U krijgt het spel van school om thuis te kunnen spelen. Bij elk nieuw thema van de leesmethode Lijn 3 ontvangt u nieuwe letters, woorden, woordrijtjes of teksten zodat het spel bij elk thema gebruikt kan worden en aansluit bij wat er in de klas geleerd wordt.

De Leesbus

De Leesbus is een spel dat gebaseerd is op Ganzenbord. Bij het "bord" hoort een stapel met kaarten. Elke dag gooit uw kind één keer met de dobbelsteen om bij een nieuw vakje uit te komen. Elk vakje correspondeert met een kaart. Vóór op de kaart staat de uitleg van de leesactiviteiten die u samen met uw kind gaat doen. Achter op de kaart staat achtergrondinformatie over de reden waarom de activiteit belangrijk is.

In het spel worden beloningen, grappen of vaste opdrachten ingepast zoals ook bij Ganzenbord het geval is.

U krijgt het spel van school om thuis te kunnen spelen. Bij elk nieuw thema van de leesmethode Lijn 3 ontvangt u nieuwe letters, woorden, woordrijtjes of teksten zodat het spel bij elk thema gebruikt kan worden en aansluit bij wat er in de klas geleerd wordt.

Klasbordpagina "Leuk! Thuis Lezen!" 40 tips voor een jaar lang leesplezier.

Er wordt een Klasbordpagina gemaakt alleen voor de ouders van groep 3. Elke week wordt er één bericht geplaatst met leesactiviteiten of achtergrondinformatie waarbij aangesloten wordt op het thema in de groep. Deze activiteiten of achtergrondinformatie kunt u gebruiken om het lezen leuk, afwisselend en leerzaam te maken.

Om de Klasbordpagina interactief te maken, kunnen ouders onderling leestips uitwisselen door het geven van een reactie op een geplaatst bericht

Vraag 3. Als de leesactiviteiten aangeboden worden, op welke manier zou u deze dan het liefst aangeboden krijgen? (U mag één antwoord kiezen)

- Via het spel: De Grabbelbak.
- Via het spel: De Leesbus.
- Via de Klasbordpagina: "Leuk! Thuis lezen!"
- Via geen van deze mogelijkheden. Leren lezen is vooral een taak van school.

Vraag 4. In vraag 3 heeft u gekozen voor een spel of de Klasbordpagina. Wat spreekt u bij dit spel of de Klasbordpagina aan? (U mag meerdere antwoorden kiezen)

- Dat ik door het samen lezen een fijn moment heb met mijn kind.
- Dat de afwisseling van activiteiten ervoor zorgt dat lezen elke dag anders is.
- Dat ik weet wat er in de klas geleerd wordt en hierop aan kan sluiten.
- Dat ik door de achtergrondinformatie meer te weten kom over het leren lezen.
- Anders, namelijk....

Vraag 5. Verwacht u dat deze spellen (De Grabbelbak, De Leesbus) of de Klasbordpagina helpen om het thuis lezen aantrekkelijker te maken voor u en uw kind?

- Ja zeker, ga naar vraag 6
- Ja waarschijnlijk wel, ga naar vraag 6
- Neutraal, ga naar vraag 6
- Nee waarschijnlijk niet, ga naar vraag 7
- Nee zeker niet, ga naar vraag 7
- Weet niet, ga naar vraag 7

Vraag 6. Waarom verwacht u dat het lezen voor uw kind aantrekkelijker wordt? (U mag meerdere antwoorden kiezen)

- Omdat de verschillende ideeën het lezen afwisselend maken.
- Omdat mijn kind de nieuwe letters en woorden van school zal herkennen.
- Omdat het lezen leuker wordt als het door het oefenen beter lukt.
- Omdat de spelvorm mijn kind aan zal spreken.
- Omdat ik het leuker kan maken als ik ideeën krijg via het spel of Klasbord.
- Omdat mijn kind zal genieten van een momentje met mij als ouder.
- Anders namelijk....

Vraag 7. Verwacht u dat uw kind vaker wil lezen als u de ideeën voor de leesactiviteiten gebruikt?

- ☐ Ja zeker
- ☐ Ja waarschijnlijk wel
- ☐ Neutraal
- ☐ Nee waarschijnlijk niet
- ☐ Nee zeker niet

Vraag 8. Hoe vaak per week is het voor u haalbaar om een leesactiviteit van ongeveer 10 minuten te doen met uw kind?

- ☐ Nooit.
- ☐ 1 tot 2 keer per week.
- ☐ 3 tot 4 keer per week.
- ☐ 5 tot 6 keer per week.
- ☐ Elke dag.

Vraag 9. Heeft u nog andere opmerkingen of tips die u mee wilt geven?

Hieronder leest u enkele voorbeelden van leesactiviteiten waar u aan kunt denken:

Theaterlezen

Bij theater lezen is de tekst verdeeld over twee, of meer personen. De ouder leest de tekst van de ene persoon en het kind de tekst van de andere persoon. Gezellig sámen lezen dus.

Racelezen

Woordrijtjes lezen wordt een stuk leuker als het kind de tijd mag opnemen met de stopwatch van de telefoon. Gaat het sneller als je dezelfde woorden voor de tweede en derde keer leest?

Spannend of je sneller kunt racen na één of twee Trainingsronden!

Samen lezen op een bijzondere plek in of rond het huis.

Lezen is specialer als het op een leuke plek in huis kan. Onder de dekens met een zaklamp, in een zelfgebouwde hut van oude lappen, op schoot bij papa of mama, . . . Kinderen kunnen zelf heel goed bijzonder plekken verzinnen. Zo worden vanzelf leeskilometers gemaakt.

Dobbelsteen lezen

Na elke regel/aantal regels gooit het kind met een dobbelsteen. Gooit het 1 dan leest de ouder een regel, gooit het 2 leest het kind een regel, bij 3 lezen ouders en kind tegelijk de regel, bij 4 lezen ouder en kind om de beurt een woord, et cetera. Zo oefen je gezellig samen.

Wat fijn dat u de enquête heeft ingevuld!

U hoort binnenkort in de Nieuwsbrief welk idee uitgewerkt en uitgetoetst wordt.

Met vriendelijke groet, Nicolette Arets

Bijlage 4: Resultaten ouderenquête

Vraag 1. In hoeverre spreekt het u aan dat onze school u ideeën voor leesactiviteiten en informatie aan wil bieden om het lezen voor uw kind leuker, afwisselender en leerzamer te maken?

n = 26

Spreekt me erg aan	13
Spreekt me aan	13
Neutraal	0
Spreekt me niet aan	0
Spreekt me helemaal niet aan	0
Totaal:	26

Aanvullingen vraag 1

Spreekt me aan voor kinderen die moeite hebben om te lezen, dan wel kinderen die ik niet leuk vinden om te lezen.

Vraag 2. Als we leesactiviteiten aanbieden, kunnen we dat doen op verschillende gebieden. Op welke van deze gebieden wilt u graag ideeën voor leesactiviteiten en informatie ontvangen?

(U mag meerdere antwoorden kiezen)

n = 26

Leesplezier vergroten	19
Leeskilometers maken	7
Spelen van taal- en leesspelletjes	19
Vergroten van de woordenschat	9
Kiezen van leuke teksten op het juiste niveau	10
Van thuis een plek maken waar lezen gewoon is	5
Ik wil geen ideeën voor activiteiten ontvangen	1

Aanvullingen vraag 2

- Ik wil geen informatie ontvangen. Ik heb zelf twee kinderen die heel graag lezen, waarbij ik het lezen niet hoeft te stimuleren. Extra ideeën acht ik dan ook voor hen niet nodig.
- Lastig in te vullen, omdat we ons kind niet hoeven te motiveren. Het zijn allemaal goede initiatieven.

Vraag 3. Als de leesactiviteiten aangeboden worden, op welke manier zou u deze dan het liefst aangeboden krijgen? (U mag één antwoord kiezen)

n = 26, één ouder heeft twee antwoorden ingevuld

Spel de Grabbelbak	12
Spel de Leesbus	7
Klasboekpagina "Leuk, thuis lezen"	5
Geen, lezen is een taak van school	3
	27

Aanvullingen vraag 3

- Vind ik wel. Oefenen met lezen is mijns inziens iets anders en hoort zeker (ook) thuis.
- Geen van deze mogelijkheden, aangezien wij geen problemen ondervinden op het gebied van lezen bij onze kinderen...
- Voorkeur voor fysiek spel in plaats van online (dat is de uitdaging).

Vraag 4. In vraag 3 heeft u gekozen voor een spel of de Klasbordpagina. Wat spreekt u bij dit spel of de Klasbordpagina aan? (U mag meerdere antwoorden kiezen)

n = 24

Door samen lezen een fijn moment met mijn kind	3
Afwisseling van activiteiten waardoor lezen elke dag anders	16
Kennis van wat in de klas geleerd is	7
Meer te weten komen van leren lezen	4
Anders, namelijk	1

Anders, namelijk (vraag 4)

- Staat makkelijk klaar om te "spelen" en aansluitend 10 minuten te lezen.

Vraag 5. Verwacht u dat deze spellen (De Grabbelbak, De Leesbus) of de Klasbordpagina helpen om het thuis lezen aantrekkelijker te maken voor u en uw kind?

n = 26

Ja, zeker	4
Ja, waarschijnlijk wel	15
Neutraal	6
Nee, waarschijnlijk niet	0
Nee, zeker niet	1
Weet niet	0
	26

Aanvullingen vraag 5

- Zeker niet, Onze kinderen vinden lezen heel leuk.

Vraag 6. Waarom verwacht u dat het lezen voor uw kind aantrekkelijker wordt? (U mag meerdere antwoorden kiezen)

n = 25

Maakt lezen afwissend	11
Herkennen lesstof van school	5
Lezen wordt leuker voor het kind als het beter lukt	8
Spelvorm zal kind aanspreken	16
Ik kan het leuker maken voor het kind	7
Kind geniet van moment met ouder	8
Anders, namelijk	1

Anders, namelijk (vraag 6)

- Je als ouder geprikkeld blijft worden om dit in het dagelijks leven aan te blijven bieden

Vraag 7. Verwacht u dat uw kind vaker wil lezen als u de ideeën voor de leesactiviteiten gebruikt?

n = 26, één ouder heeft twee antwoorden ingevuld.

Ja, zeker	5
Ja, waarschijnlijk wel	10
Neutraal	9
Nee, waarschijnlijk niet	1
Nee, zeker niet	2
	27

Aanvullingen vraag 7

- Neutraal, hij vindt lezen al erg leuk :-).

Vraag 8. Hoe vaak per week is het voor u haalbaar om een leesactiviteit van ongeveer 10 minuten te doen met uw kind?

n = 26

Nooit	0
1/2 maal per week	2
3/4 maal per week	11
5/6 maal per week	8
Elke dag	5
	26

Aanvullingen vraag 8

- Als je samen bedoelt. Ze lezen bijna elke dag ook zelfstandig voor het slapengaan. Maar samen met ze lukt niet elke dag, omdat we ze niet elke dag samen op bed kunnen leggen en 10 minuten per kind, 20 minuten voor twee kinderen die tijd hebben we niet altijd meer voor het slapengaan. Dus het is soms alleen kind 1 of alleen kind 2 of alleen "alleen lezen".
- Volgens onze kinderen zien wij, zoals hierboven beschreven, hier geen meerwaarde in.

Vraag 9. Heeft u nog andere opmerkingen of tips die u mee wilt geven?

Opmerkingen of tips vraag 9

- Ik vind het fantastisch dat er zo veel leesactiviteiten op de kaart zijn/worden gezet. Al vanaf de kleutergroep de inloop met ouders. Succes met de uitwerking.
- Heb hem ingevuld met mijn zoontje van inmiddels 8 in gedachten. Mijn dochter die nu in groep 3 zit leest gelukkig al heel graag.
- Leuke ideeën en ook de werkwijze. Succes en we horen het graag.
- Heel fijn dat jullie bezig zijn met verbetering. En dat onze mening wordt gevraagd.
- De bieb/leeshoek zien er een stuk aantrekkelijker uit dan voorheen!
- Ik mis vaak dat ik als ouder kan inspelen thuis van wat er op school gebeurt. De erkenning vindt mijn dochter erg leuk en geeft ook veel zelfvertrouwen
- Wij vinden het belangrijk dat de dingen op school gescheiden zijn van thuis. We denken juist dat beter is voor de kinderen als ze niet thema-gewijs moeten leren, maar gewoon de dingen die ze interesseren. Daarmee zeggen we dus niet dat lezen alleen een taak is voor school. Wel dat wij het fijner vinden om hier op onze eigen manier invulling aan te geven. Wat voor ons wel relevant is, is te weten welk leesniveau ons kind heeft en hoe daarmee om te gaan. Welke boeken passen daarbij, et cetera. Dus meer een briefing.
- Theater lezen lijkt me leuk, zijn daar boekjes van?
- Mijn kind leest op zich al graag, maar er is niet heel veel voortgang in lijkt het. Ik zou wel graag tips krijgen hoe ik dat lezen het best met hem oefen, zodat hij niet alleen meters maakt, maar er ook beter in wordt.
- Stimuleren door middel van stickers voor iedere dag dat een kind een kwartiertje leest en na de 10e sticker een klein cadeautje. Ik kan mij voorstellen dat dit voor school misschien lastig is, maar in onze situatie zou het misschien stimulerend kunnen werken.

Bijlage 5: Overzicht van de spellen en de spelinhoud

Ouders willen ideeën voor leesactiviteiten en achtergrondinformatie ontvangen op het gebied van:

1. leesplezier (19x)
2. spelen van taal- en leesspelletjes (19x)
3. kiezen van teksten op het juiste niveau (10x)
4. vergroten van woordenschat (9x)
5. maken van leeskilometers (7x)
6. uitnodigende leesomgeving (5x)

	Naam van het spel	1	2	3	4	5	6
A	Apenkop lezen	x	x	x			
B	Boeken, boeken en nog eens boeken	x		x		x	x
C	Computertijd	x	x	x	x	x	
D	Dobbelsteen lezen	x	x			x	
E	Emoji lezen	x	x		x	x	
F	Foto van een bijzondere leesplek	x				x	x
G	Goed he?! Ik kan lezen!	x		x		x	
H	Heel veel lezen.	x		x		x	
I	Ik weet heel veel!	x		x	x	x	
J	Jojo lezen	x	x			x	
K	Kletsend lezen	x			x	x	
L	Luisterverhaal	x			x		
M	Mooie woorden	x	x	x			
N	Nog een keer lezen	x				x	
O	Op zoek naar leesletters	x	x				
P	Pac-Man lezen	x	x			x	
Q	Quality time	x		x			x
R	Race lezen	x	x			x	
S	Slangen en ladders	x	x	x			
T	Tekenen maar	x	x		x		
U	Uhhhh	x	x			x	
V	Voorlezen	x	x		x		x
W	Wiebelkont lezen	x	x			x	
X	eXtra leuk lezen	x					x
Y	Yes voorlezen	x			x		x
Z	Zo lekker stil.	x			x		
	Totaal	26	14	9	9	15	6

Bijlage 6: Begeleidende brief voor de testgroep

De Grabbelbak

Wat fijn dat jullie De Grabbelbak willen uitproberen!

Alleen door het uit te proberen, weten we of het spel helpt om het thuis lezen leuk, afwisselend en leerzaam maakt.

Ik ben dan ook blij met álle aanvullingen die het spel kunnen verbeteren.

De start:

Knip de letters van het letterblad samen met je kind uit en vouw de papiertjes op.

Stop de opgevouwen papiertjes in een bakje.

Leg de kaarten met de leesactiviteiten op een stapel.

Op de voorkant van de kaart staat de uitleg van de activiteit.

Op de achterkant van de kaart staat achtergrondinformatie voor jullie als ouder.

Variant 1: (kies samen met je kind wat jullie het leukst vinden)

Het kind pakt elke keer als het gaat lezen een opgevouwen papiertje uit de grabbelbak.

Het kind leest de letter die op het papiertjes staat en de ouder pakt de kaart met dezelfde letter.

Doe samen de leesactiviteit die hoort bij deze letter.

Stop het papiertje met de letter erop terug in de grabbelbak.

Zo kunnen dezelfde leesactiviteiten vaker gedaan worden.

Variant 2: (kies samen met je kind wat jullie het leukst vinden)

Hetzelfde als hierboven, maar houdt de gepakte letters apart en grabbel de pot eerst helemaal leeg.

Zo worden alle activiteiten gedaan en wordt de pot daarna opnieuw gevuld.

Goed om te weten....

- *De kaartjes en letters in dit spel zijn gemaakt om het spel uit te proberen. Ze zijn nog niet mooi vormgegeven omdat er nog van alles kan veranderen.*
- *Soms staat er bij de uitleg van een spel "letters, woorden of zinnen", dat is gedaan zodat het spel ook aan het begin van groep 3 gespeeld kan worden.*
- *De aanspreekterm voor de volwassenen die dit spel speelt is "leesmaatje". Zo kan iedere volwassenen het spel met het kind spelen.*

Alvast bedankt voor jullie medewerking en veel plezier met de leesactiviteiten!

Bijlage 7: Prototype van het spel De Grabbelbak

Leesactiviteit kind	Achtergrondinfo voor ouders
A Apenkop lezen Pak het vel met de apenkoppen uit de envelop. Ga lekker voorlezen uit je lievelingsboek. Kun je nog niet lezen? Dan leest je leesmaatje lekker voor. Kleur voor elke minuut die je gelezen hebt één apenkop. Dat mag je zo vaak op een dag doen als je wilt! Wanneer zou je bij de 100ste apenkop zijn?	A Apenkop lezen <i>Om lezen thuis leuk en afwisselend te maken, zijn boeken nodig. Wist je dat kinderen tot 18 jaar gratis lid kunnen worden van de bibliotheek?</i> <i>Wanneer je samen met je kind boeken uitzoekt, is het belangrijk dat het boek niet te moeilijk is. Kies daarom leuke boeken óp of ónder zijn AVI niveau, maar liever niet erboven.</i> <i>Lees samen de eerste bladzijde om te bepalen of het boek te moeilijk is of niet.</i> <i>Het belangrijkste is dat het kind plezier beleeft aan het lezen!</i>
B Boeken, boeken en nog eens boeken Ga op zoek in huis naar boeken die je leuk vindt. Verzamel er zo veel mogelijk. Zoek een plek op je kamer waar je een tentoonstelling maakt met deze boeken. Kies het allerleukste boek uit en lees een stukje hieruit voor aan je leesmaatje. Is het boek te moeilijk om zelf te lezen? Vraag dan of je leesmaatje het voor leest!	B Boeken, boeken en nog eens boeken <i>Wanneer de kinderboeken in huis een mooi plekje hebben, is het voor kinderen uitnodigend om deze te pakken en te gaan lezen.</i> <i>Help met het maken van de eigen boekenhoek.</i> <i>Misschien is er een leuk kleedje om de boeken op te zetten?</i> <i>Past er een knuffel of ander speelgoed bij een van de boeken?</i> <i>Vraag waarom het kind juist deze boeken gekozen heeft?</i> <i>Om de mooie plaatjes? Om het leuke verhaal? Om de grappige dieren? Omdat je er iets van kan leren?</i>

De overige spelkaarten zijn in verband met copyright niet opgenomen in deze bijlage.

Bijlage 8: Besluitenlijst immersiegroep gesprek hoofdstuk 3.1.2

Criteria voor De Grabbelbak vanuit het literatuuronderzoek en de ouder-enquête.

- Leerkrachten en ouders werken samen.
- De leesactiviteiten zijn gericht op het thuis ondersteunen van het leren lezen.
- Leesactiviteiten zijn afwisselend en gericht op vergroten van het leesplezier, spelen van taal- en leesspelletjes, kiezen van goede teksten en vergroten van woordenschat.
- Afstemming op het niveau van het kind is wenselijk.

Uitleg hoe het spel gespeeld wordt.

- Het kind pakt elke keer als het gaat lezen een letter uit de grabbelbak.
- De ouder pakt de spelkaart met dezelfde letter.
- Op de voorkant staat de uitleg van de leesactiviteit.
- Op de achterkant staat achtergrondinformatie voor de ouders.
- Ouder en kind doen samen de leesactiviteit die hoort bij deze letter.
- Het papiertje met de letter erop wordt terug gedaan in de grabbelbak of...
- Het papiertje met de letter wordt apart gehouden tot alle leesactiviteiten gedaan zijn.

Vervolgens worden de spelkaarten getoond en wordt uitgelegd dat de inhoud van de spellen overeenkomt met dat wat uit het literatuuronderzoek en de wensen van de ouders naar voren is gekomen.

De inhoud van de leesactiviteiten en de achtergrondinformatie wordt door de collega's erg gewaardeerd en ook het taalgebruik naar de kinderen en de ouders wordt positief ontvangen. Onderstaande opmerkingen en aanvullingen worden ter verbetering van het prototype voorgesteld.

- Om het spel het hele jaar door actueel te houden willen de leerkrachten bij elk nieuw thema leeskaarten met letters, woordrijtjes of teksten met de kinderen meegeven die aansluiten bij het aanbod in de klas.
- Deze leeskaarten zijn beschikbaar voor kinderen met verschillende leesniveaus waardoor het mogelijk is om te differentiëren.
- De aanspreekvorm bij de informatie voor ouders is met de u-vorm erg formeel. Het is speelser deze om te zetten naar de je-vorm.
- Er worden suggesties gegeven voor extra leesactiviteiten en aanvullingen gedaan op de omschreven leesactiviteiten.
- Het is handig als bij de uiteindelijke vormgeving de voor- en achterkant van de kaarten zodanig verschilt dat direct zichtbaar is welke kant de speluitleg is voor de kinderen en welke kant de informatie voor de ouders bevat.
- Om te voorkomen dat de kaarten door elkaar en ondersteboven komen te liggen, is het idee van het maken van een waaier waarin de kaarten op alfabetische volgorde zitten bedacht.

De volgende ideeën kunnen worden meegenomen als de evaluatie van de try-out positief uitpakt en het spel verder ontwikkeld wordt. Dit valt buiten dit onderzoek.

- Hoewel het spel het hele jaar te gebruiken is, zou een set kaarten voor het begin van het school jaar en een set met andere spellen voor de tweede helft van het schooljaar verdieping kunnen geven en beter aansluiten bij de leesontwikkeling.
- Deze tweede set zou dan in plaats van de letters van het alfabet gebaseerd kunnen zijn op de dubbelklanken en klankgroepen die in die periode aangeboden worden.
- Een variatie op het spel voor groep 1-2 is wenselijk om de leesvoorwaarden te stimuleren en voor groep 4 om het voortgezet technisch lezen te stimuleren.

De leerkrachten zijn bereid om met de ouders samen te werken zodat De Grabbelbak succesvol ingezet kan worden in de thuissituatie.

Bijlage 9: Vragen interview met de kinderen bij hoofdstuk 2.4

De ingevulde vragen per geïnterviewde leerling zijn bij de onderzoeker opvraagbaar.

Vraag 1: Vind je lezen leuk?

Vraag 2: Vind je lezen met De Grabbelbak leuk?

Vraag 3: Vind je lezen met De Grabbelbak leuker dan zonder De Grabbelbak?

Vraag 4: Vind je het leuk om de leesspelletjes te spelen?

Vraag 5: Vind je dat er genoeg verschillende spelletjes zijn?

Vraag 6: Kun je een spelletje noemen dat je heel erg leuk vond?

Vraag 7: Kun je een spelletje noemen dat je niet zo leuk vond?

Vraag 8: Wil je vaker lezen nu je De Grabbelbak hebt?

Vraag 9: Hoe vaak lees je? Elke dag? Bijna elke dag? Soms?

Vraag 10: Wat zou De Grabbelbak nog leuker maken?

Bijlage 10: Resultaten interview met de kinderen bij hoofdstuk 2.4.

De interviews zijn individueel afgenomen met de kinderen. Voor elk kind heb ik een antwoordblad uitgeprint en heb ik het gegeven antwoord hierop geschreven.

Vind je lezen leuk? Hoe leuk of niet leuk vind je het? Een beetje leuk, heel leuk of super leuk?

Leerling 1 : Ja, gewoon leuk. Op school vind ik lezen niet leuk. Thuis pak ik stiekem een boek en ga ik onder de dekens lezen als mama beneden is.

Leerling 2 : Ja, gewoon.

Leerling 3 : Nee (leerling bloost, ik weet dat ze veel moeite heeft met lezen en dit moeilijk vindt. Daarom vraag niet door)

Leerling 4 : Ja, nu ik het goed kan vind ik het leuker.

Leerling 5 : Dat ligt eraan. Als het goed gaat en niet zo moeilijk is, vind ik het leuk. Als het te moeilijk is heb ik er niet zo veel zin in.

Leerling 6 : Ik vind lezen heel leuk! Ik lees heel veel boeken.

Leerling 7 : Ja, héél leuk!!

Vind je lezen met De Grabbelbak leuk?

Leerling 1 : Ja, gewoon leuk. Maar ik heb nog niet alle spellen gedaan omdat we naar Amerika gingen. Ik weet nog niet alles.

Leerling 2 : Ja , gewoon leuk.

Leerling 3 : Ja, een beetje leuker.

Leerling 4 : Ja, het aller aller allerleukste spel dat er is. Zo leuk als maar kan!

Leerling 5 : Meestal wel.

Leerling 6 : Weet ik niet, ik heb de Grabbelbak niet gedaan. Ik heb ze wel allemaal gelezen (de leesactiviteiten) de laatste vond ik niet leuk.

Leerling 7 : Ja, súperleuk!!

Vind je lezen met De Grabbelbak leuker dan lezen zonder De Grabbelbak?

Leerling 1 : Ik vind het leuker om gewoon een boek te lezen, want dan is het opeens heel spannend en kun je doorlezen.

Leerling 2 : ja

Leerling 3 : ja met De Grabbelbak is leuker.

Leerling 4 : Ja, ik weet niet waarom, gewoon.

Leerling 5 : Ja!

Leerling 6 : Dat weet ik niet, ik heb de Grabbelbak niet gedaan.

Leerling 7 : Even leuk met De Grabbelbak als zonder de Grabbelbak.

Vind je het leuk om de leesspelletjes te spelen?

Leerling 1 : Ja

Leerling 2 : Ja

Leerling 3 : Ja

Leerling 4 : Ja

Leerling 5 : Ja

Leerling 6 : n.v.t. heeft De Grabbelbak niet uitgeprobeerd.

Leerling 7 : Ja

Vind je dat er genoeg verschillende spelletjes zijn?

Leerling 1 : Ja, ik wil nog spelletjes uitproberen die ik niet gedaan heb.

Leerling 2 : ja

Leerling 3 : ja

Leerling 4 : ja, ik wil nog wel meer spelletjes.

Leerling 5 : Ja, echt wel!

Leerling 6 : Het waren wel veel spelletjes.

Leerling 7 : Ja, maar ik zou nog meer willen.

Kun je een spelletje noemen dat je heel erg leuk vond?

Leerling 1 : leesactiviteit "Apenkoplezen", "ik weet heel veel", "Slangen en Ladders", "Pac-man lezen" en "Voorlezen"

Leerling 2 : Met de dobbelsteen. Op de computer lukte thuis niet. "Apenkoplezen", "Emoji lezen", "Goed he?! Ik kan lezen", "ik weet heel veel", "Op zoek naar leesletters", "Slangen en Ladders", "Pac-man lezen", "Uhhhh", "Voorlezen", "Wiebelkontlezen".

Leerling 3 : "Apenkoplezen", "Boeken, boeken en nog eens boeken", "Computer" deed het thuis niet, "Goed he?! Ik kan lezen", "Heel veel lezen", "Kletsend lezen", "Luisterverhaal", "Mooie woorden", "Nog een keer lezen", "Op zoek naar leesletters", "Racelezen", "Tekenen maar", "Uhhhh", "Voorlezen", "Wiebelkont lezen", "Extra Leuk lezen", "Zo lekker stil".

Leerling 4 : "Dobbelsteen lezen", "Emoji lezen", "Goed he?! Ik kan lezen", "Luisterverhaal", "Nog een keer lezen", "Racelezen", "Slangen en ladders", "Voorlezen", "eXtra leuk lezen", "Zo lekker stil"

Leerling 5 : "Slangen en Ladders"

Leerling 6 : Ik heb de spelletjes niet gespeeld, maar ik heb ze wel allemaal gelezen. De laatste vond ik niet leuk.

Leerling 7 : Ik vond Apenkop lezen heel grappig. "Racelezen", "Voorlezen", "Apenkop lezen", "Goed he?! Ik kan lezen", "Ik weet heel veel".

Kun je een spelletje noemen dat je niet zo leuk vond?

Leerling 1 : Leesactiviteit "Apenkop lezen" want dan moest je steeds lezen.

Leerling 2 : "Kletsend lezen", "Mooie woorden", "Zo lekker stil".

Leerling 3 : Weet ik niet.

Leerling 4 : Nee

Leerling 5 :

Leerling 6 : De laatste was niet leuk (Zo stil lezen)

Leerling 7 : "Mooie woorden"

Wil je vaker lezen nu je De Grabbelbak hebt?

Leerling 1 : Net zo vaak.

Leerling 2 : Maakt niet uit.

Leerling 3 : Niet vaker, maar hetzelfde.

Leerling 4 : Ja

Leerling 5 : Ja

Leerling 6 : Ik lees al heel vaak.

Leerling 7 : Ja

Hoe vaak lees je? Elke dag? Bijna elke dag? Soms?

Leerling 1 : Ik lees bijna nooit want ik heb er geen tijd voor, want dan gaan we ergens heen of is er een feest of zo.

Leerling 2 : Elke dag en op vakantie niet.

Leerling 3 : Soms altijd en soms niet. In de vakantie heb ik niet gelezen. Ben ik vergeten.

Leerling 4 : Bijna elke dag. Na school vind ik fijn. Ik lees ook wel eens zonder De Grabbelbak.

Leerling 5 : Elke dag.

Leerling 6 : Elke dag.

Leerling 7 : Elke dag als ik tijd heb.

Wat zou De Grabbelbak nog leuker maken?

Leerling 1 : Niks.

Leerling 2 : Weet ik niet.

Leerling 3 : Weet ik niet. Meer spelletjes.

Leerling 4 : Niks.

Leerling 5 : Nog vaker op andere plaatsen lezen zoals bij de Bingo leeskaart.

Leerling 6 : Weet ik niet.

Leerling 7 : Om meer te lezen. meer kaartjes erin. Meer kaartjes met meer lezen.

Bijlage 11: Vragen focusgroepgesprek met de ouders hoofdstuk 2.4.

Vooraf:

Alles mag gezegd er is een goed of fout antwoord

Ik zit er om te leren er hoeft niet iets bepaalds uit te komen.

Omdat ik het zelf gemaakt heb, lijkt het op de slager die zijn eigen vlees keurt, maar ook als je er niet aan toe bent gekomen, is het goed. Ook dat is informatie.

Ik heb het gesprek opgedeeld in delen.

Algemeen deel, deel over de ouder, deel over het kind, het vergroten van het leesplezier en meer willen lezen, deel over het spel zelf.

Vooraf, in het algemeen.

Wat vonden jullie van het werken met De Grabbelbak?

Wat ging goed en wat niet goed?

Wat wil je in elk geval aan mij meegeven voor de verdere ontwikkeling van het spel?

Vraag 1. Inhoud van de leesactiviteiten.

Bij de enquête hebben de ouders aangegeven dat de suggesties voor leesactiviteiten en achtergrondinformatie vooral wenselijk zijn op het gebied van het vergroten van het leesplezier, het spelen van taal- en leesspelletjes en het kiezen van leuke teksten op het juiste niveau.

Vergroot het lezen met De Grabbelbak het leesplezier?

Zaten er voldoende afwisselende taal- en leesspelletjes in?

Was er genoeg informatie over het kiezen van teksten op het juiste niveau?

Vraag 2. De Grabbelbak voor de ouders.

Bij de enquête geven ouders aan dat vooral de afwisseling van activiteiten de ouders aanspreekt. Komt dit voldoende terug in De Grabbelbak en wat kan verbeterd worden?

Vonden jullie de leesactiviteiten voor jezelf afwisselend?

Maakt De Grabbelbak voor jou als ouder het thuis lezen afwisselend, leuk en leerzaam.

Hoe was het voor jou als ouder om met je kind De Grabbelbak te gebruiken?

Welke leesactiviteiten spreken je als ouders vooral aan?

Welke leesactiviteiten spreken je minder aan?

Vonden jullie de achtergrondinformatie afwisselend en nuttig?

Welke achtergrondinformatie spreekt je als ouder vooral aan?

Welke informatie spreekt je als ouder minder aan?

Was de achtergrondinformatie helder omschreven?

Wat zou je willen verbeteren ten aanzien van de inhoud van de achtergrondinformatie?

Zou je de achtergrondinformatie willen behouden of is het overbodig?

Vraag 3. De Grabbelbak voor het kind.

Bij de enquête geven de ouders aan dat ze verwachten dat deze De Grabbelbak helpt om het thuis lezen aantrekkelijker te maken door de afwisseling van activiteiten en de spelvorm. Klopt dit en wat kan er verbeterd worden?

Hoe lees je normaal en was dit anders voor de kinderen?

Vond je kind de leesactiviteiten afwisselend?

Hoe was het voor jouw kind om De Grabbelbak te gebruiken?

Sprak de spelvorm jouw kind aan?

Welke leesactiviteiten spreken jouw kind vooral aan?

Welke leesactiviteiten spreken jouw kind minder aan?

Was het niveau van de leesactiviteiten goed?

Moet het makkelijker, moeilijker?

Voor welke kinderen is het vooral geschikt?

Waren de leesactiviteiten goed uit te leggen?

Hoe vond je de uitleg?

Wat zou je willen verbeteren ten aanzien van de inhoud van de leesactiviteiten?

Vraag 4. Effect op leesplezier en tijd die in lezen gestoken wordt.

Bij de enquête geven de ouders aan dat ze verwachten dat hun kind vaker wil lezen als de ideeën voor de leesactiviteiten gebruikt worden?

Heb je het idee dat jouw kind het lezen leuker vond door de activiteiten?

Wilde jouw kind vaker lezen?

Hoe vaak lees en hoe vaak zou je willen lezen?

Vraag 5. De vormgeving van het spel.

Welke verbetering zijn mogelijk om het spel beter qua vormgeving beter maken?

Zou het handig zijn als de kaarten als waaier gemaakt worden?

Helpt het om het spel actueel te houden als er bij elk thema leeskaarten meegegeven worden?

Bij de handleiding is de keuze voor twee variaties fijn?

Was de uitleg duidelijk?

Bijlage 12: Resultaat focusgroepgesprek met de ouders bij hoofdstuk 2.4.

Onderstaand verslag is gemaakt tijdens het focusgroep gesprek door een leerkracht van groep drie die als assistent van mij als moderator aanwezig was. Antwoorden van ouders die eerder of later dan dit gesprek per mail of telefoon hun feedback hebben gegeven zijn door mij aan dit verslag toegevoegd en de samenvattingen van het gesprek heb ik samen met de collega aangevuld.

Vooraf:

Alles mag gezegd er is een goed of fout antwoord.

Ik zit er om te leren, er hoeft niet iets bepaalds uit te komen.

Omdat ik het zelf gemaakt heb, lijkt het op de slager die zijn eigen vlees keurt, maar ook als je De Grabbelbak niet vond werken of er niet aan toe bent gekomen, is het goed. Ook dat is ook informatie.

Ik heb het gesprek opgedeeld in delen.

Algemeen deel, deel over de ouder, deel over het kind, het vergroten van het leesplezier en meer willen lezen, deel over het spel zelf.

Deelnemer 2 vraagt waarom er maar drie ouders zijn want er zouden toch meer ouders en kinderen het spel uitproberen? Acht ouders en kinderen zijn uitgenodigd om De Grabbelbak te proberen waarvan er zeven ook daadwerkelijk mee hebben gedaan. Er zouden vijf ouders deelnemen aan het focusgroepgesprek, maar twee ouders hebben vandaag afgezegd. Een van hen komt morgenmiddag feedback geven en de ander heeft via de mail feedback gegeven. Twee andere ouders konden niet op donderdagavond. Een van hen heeft via de mail feedback gegeven en met de andere ouder is een telefonische afspraak gemaakt. Uiteindelijk is dan van alle 7 deelnemers de feedback ontvangen.

Vooraf, in het algemeen.

Wat vonden jullie van het werken met De Grabbelbak?

Wat ging goed en wat niet goed?

Wat wil je in elk geval aan mij meegeven voor de verdere ontwikkeling van het spel?

deelnemer 1 vindt het erg veel spellen, kind had duidelijke voorkeuren. De gesprekleider geeft aan dat het gaat om leesplezier dus dat het geen probleem is als een kind de letter weer terug doet en een nieuwe letter kiest.

Deelnemer 2 beaamt dat het veel spellen zijn. Alfabet idee is wel leuk maar teveel om alle letters in een spel te verwerken.

Deelnemer 3 geeft aan dat ze het heel erg leuk vindt. Houd het er zeker in. De combinatie van spelletjes en lezen is goed en vooral ook samen met de ouders dat vinden kinderen leuk. Ook het jongere zusje heeft interesse in de spelletjes.

Additionele informatie via de mail of via een afzonderlijk gesprek verkregen.

Respondent 4 vond De Grabbelbak erg leuk om te doen.

Respondent 5 zei dat haar dochter bij het horen van het telefoongesprek over De Grabbelbak bang was dat ze het spel weer terug moest geven. Ze moest met haar dochter afspraken maken hoeveel letters ze per dag mocht grabbelen omdat ze zo gemotiveerd was.

Respondent 6 geeft aan dat De Grabbelbak erg leuk is om te doen. Ook een oudere broer heeft vol enthousiasme meegedaan. Hij vond het ook een leuke werkvorm.

Respondent 7 zei eerder dat het is belangrijk om De Grabbelbak in de klas te bespreken of via Klasbord actueel te houden. De bovengenoemde deelnemers kunnen zich hierin vinden.

Samengevat:

De Grabbelbak is goed ontvangen door zowel de ouders als de kinderen. Het is leuk om met De Grabbelbak het leren lezen thuis te ondersteunen. Het samen met het kind lezen wordt door alle betrokkenen als erg fijn ervaren evenals de combinatie van spelletjes en lezen. Alle respondenten vinden het spel erg leuk en het helpt de ouders van de focusgroep om het thuis lezen afwisselend, leuk en leerzaam te maken. Alle betrokkenen denken dat het voor ouders en kinderen helpend is om De Grabbelbak gedurende het schooljaar onder de aandacht te blijven brengen.

Vraag 1. Inhoud van de leesactiviteiten.

Bij de enquête hebben de ouders aangegeven dat de suggesties voor leesactiviteiten en achtergrondinformatie vooral wenselijk zijn op het gebied van het vergroten van het leesplezier, het spelen van taal- en leesspelletjes en het kiezen van leuke teksten op het juiste niveau.

Vergroot het lezen met De Grabbelbak het leesplezier?

Zaten er voldoende afwisselende taal- en leesspelletjes in?

Was er genoeg informatie over het kiezen van teksten op het juiste niveau?

Deelnemer 1 zegt dat haar kind veel plezier heeft in het lezen maar de combinatie met de spellen maakt het leuker. Haar kind ging Pacman versieren en vond het een leuk spel. Spellenspelletjes lijken op elkaar en wellicht is het een idee om dingen samen te voegen.

Deelnemer 2 heeft niet zoveel tijd om voor te lezen. Minder spelletjes maken door wat op elkaar lijkt samen te voegen, maar de spelletjes zijn wel leuk dus daar mogen er meer bij. Dat voorlezen terugkomt is wel belangrijk omdat dat leuk is voor de ouders en het kind. De afwisseling is leuk.

Deelnemer 3 zegt dat de Grabbelbak echt zin heeft en vind de grabbelbak erg positief. De letter t was erg veel (rijmlooto). Dit spel ligt te veel tegen een taalspel aan en minder op het plezier in lezen. Niet teveel op het leren zitten maar meer op het plezier.

Additionele informatie via de mail of via een afzonderlijk gesprek verkregen.

Respondent 4 vond de afwisseling leuk en haar dochter ging met plezier lezen.

Respondent 5 geeft aan dat het leesplezier zeker vergoot wordt en dat er zeker voldoende afwisseling in taal- en leesspelletjes zit. De ouder moest met haar dochter afspreken hoeveel letters er gegrabbeld mochten worden voor het slapen gaan omdat het kind door wilde blijven spelen. Zij vroeg zelf bij het lezen of het met De Grabbelbak mocht. Het oefenen op de computer werkte niet en is ook niet handig vlak voor het slapen gaan. Dat geldt ook voor het maken van de rijmlooto.

Respondent 6 vinden dat het lezen met De Grabbelbak het leesplezier zeker vergroot. De afwisseling was groot genoeg en maakte het juist leuk. Haar dochter had wel voorkeurspellen die ze vaker wilde spelen. Omdat vooral voor het slapen gaan gelezen werd, waren sommige spellen moeilijk uitvoerbaar omdat ze te lang duurde en er te veel materiaal voor gepakt moest worden.

Respondent 7 heeft een dochter die al graag leest, maar het lezen met De Grabbelbak vond zij toch erg leuk. De spellen zijn afwisselend.

Samengevat:

De leesactiviteiten van De Grabbelbak zijn zeker afwisselend en vergroten het leesplezier, ook als het kind al graag leest. Vooral de activiteiten met een spelvorm spreken de ouders en kinderen aan. De leesactiviteiten die wat meer tijd kosten of waar extra materiaal voor gepakt moet worden zijn minder geschikt omdat er meestal voor het slapen gaan gelezen wordt. Dus hoe makkelijker uitvoerbaar hoe beter. Leesactiviteiten die op elkaar lijken kunnen samengevoegd worden. Het is fijn dat er ook voorleesactiviteiten bijzitten omdat dat er in de dagelijkse praktijk wel eens bij inschiet.

Vraag 2. De Grabbelbak voor de ouders.

Bij de enquête geven ouders aan dat vooral de afwisseling van activiteiten de ouders aanspreekt. Komt dit voldoende terug in De Grabbelbak en wat kan verbeterd worden?

Vonden jullie de leesactiviteiten voor jezelf afwisselend?

Maakt De Grabbelbak voor jou als ouder het thuis lezen afwisselend, leuk en leerzaam.

Hoe was het voor jou als ouder om met je kind De Grabbelbak te gebruiken?

Deelnemer 1 Leuk om te doen.

Deelnemer 2 Leuk en afwisseling is leuk.

Deelnemer 3 We deden wel al lezen met afwisseling bijv. onder bed lezen, maar ze heeft nu meer ideeën gekregen om het lezen af te wisselen. Ook de gezelligheid met de ouder erbij maakt het leuk.

Additionele informatie via de mail of via een afzonderlijk gesprek verkregen.

Respondent 4 zegt dat het heel erg goed bevallen is. Heel gevarieerd. Door de verschillende activiteiten blijft het lezen boeiend. Alles spreekt tot nu toe aan.

Respondent 5 geeft aan dat het zo leuk was dat haar dochter veel dingen herkende van school en daarover ging vertellen. Het spel werd hierdoor een ingang om over school te praten. Tijdens het fietsen bedacht haar dochter opeens een mooi woord dat bij leesactiviteit M Mooie woorden zou kunnen horen "Balanceren". De leesactiviteiten worden zo ook tijdens andere momenten herhaald. Ze vindt De Grabbelbak in haar drukke bestaan heel praktisch en overzichtelijk en makkelijk te doen qua tijd.

Respondent 6 vindt de afwisseling leuk.

Respondent 7 vindt de afwisseling leuk, maar heeft door de vakantie nog niet alles kunnen doen.

Welke leesactiviteiten spreken je als ouders vooral aan?

De deelnemers noemen als erg geslaagde leesactiviteiten: Apenkoplezen, Emoji lezen, Dobbelsteenlezen, Slangen en ladders, Racelezen, Pacman lezen, Voorlezen en Wielbelkont lezen

Welke leesactiviteiten spreken je minder aan?

Met de deelnemers worden alle spellen doorlopen. De activiteit bij de C Computertijd kan er wel in blijven, maar dan moet er goede instructie vanuit de klas komen. Leesactiviteit H Heel veel lezen kan eruit omdat die dubbel is met Apenkoplezen, leesactiviteit I Ik weet al heel veel gaat eruit omdat thuis meestal geen informatief boek voor handen is, leesactiviteit N Nog een keer lezen mag eruit omdat het niet duidelijk is wat de bedoeling is, leesactiviteit Q Quality time kan ingekort tot alleen het verzinnen van een verhaal, maar niet het laten opschrijven, leesactiviteit U Uhhh kan eruit omdat die te gezocht is en niet met lezen te maken heeft.

Vonden jullie de achtergrondinformatie afwisselend en nuttig?

Welke achtergrondinformatie spreekt je als ouder vooral aan?

Welke informatie spreekt je als ouder minder aan?

Was de achtergrondinformatie helder omschreven?

Wat zou je willen verbeteren ten aanzien van de inhoud van de achtergrondinformatie?

Zou je de achtergrondinformatie willen behouden of is het overbodig?

Deelnemer 1 Als ouders de achtergrond informatie willen dat het beter op één papier had gestaan dan had zij het grondiger gelezen i.p.v. op de achterkant. De achterkant van de kaartjes heeft ze niet goed gelezen. Bijvoorbeeld 1 algemeen doel. Als het langer is heb je geen zin meer om verder te lezen. Als je er echt niet uitkomt ga je wel opzoek.

Deelnemer 2 De spellen zijn duidelijk en er komt ook heel duidelijk naar voren waarom je dit zou doen. De achtergrond informatie moet korter niet helemaal weglaten maar het is te lang. Wellicht 1 zin per spel.

Deelnemer 3 het spel zelf is heel duidelijk uitgelegd de achtergrondinformatie heb je niet nodig om het spel te begrijpen. (De ouder heeft het verkeerd begrepen. Ze denkt dat het extra speluitleg is.)

Additionele informatie via de mail of via een afzonderlijk gesprek verkregen.

Respondent 4 vindt de achtergrondinformatie heel helder en duidelijk.

Respondent 5 heeft de achtergrondinformatie een paar keer gelezen en enkele weetjes onthouden. Zij vindt het juist wel fijn als ze op de achterkant van de uitleg van de leesactiviteit staan. Je kunt dan zelf kiezen of je het wel of niet leest. Zij zou een apart blad niet lezen. Qua taalgebruik was het precies goed. Niet te moeilijk, niet te makkelijk. Informatief en niet betuttelend.

Respondent 6 vindt de uitleg voor de ouders zinvol.

Respondent 7 vindt dat de achtergrondinformatie wel op de achterkant van de uitleg voor de kinderen hoort.

Samengevat:

De Grabbelbak maakt het lezen thuis afwisselend en daardoor leuk. Het is makkelijk uitvoerbaar en kost weinig inspanning en tijd.

De leesactiviteiten met een spelelement worden het leukst gevonden.

De leesactiviteiten die te veel tijd kosten of te veel extra materiaal vragen worden het minst haalbaar gevonden.

De achtergrondinformatie is niet altijd gelezen maar de ouders willen deze wel behouden.

De helft van de respondenten stelt voor om de achtergrondinformatie niet op de achterkant van de speluitleg te plaatsen maar sterk ingekort op een apart blad. De andere helft wil het juist wel op de achterkant van de uitleg van de leesactiviteit. De uitleg is voor de ouders helder omschreven en met de juiste toon/niveau. Voor twee ouders is de tekst te lang.

Vraag 3. De Grabbelbak voor het kind.

Bij de enquête geven de ouders aan dat ze verwachten dat deze De Grabbelbak helpt om het thuis lezen aantrekkelijker te maken door de afwisseling van activiteiten en de spelvorm. Klopt dit en wat kan er verbeterd worden?

Hoe lees je normaal en was dit anders voor de kinderen?

Vond je kind de leesactiviteiten afwisselend?

Hoe was het voor jouw kind om De Grabbelbak te gebruiken?

Sprak de spelvorm jouw kind aan?

Welke leesactiviteiten spreken jouw kind vooral aan?

Welke leesactiviteiten spreken jouw kind minder aan?

Was het niveau van de leesactiviteiten goed?

Moet het makkelijker, moeilijker?

Voor welke kinderen is het vooral geschikt?

Deelnemer 1 Eerst werd er alleen maar voorgelezen of zelf stil gelezen door de kinderen. Nu ben je veel actiever samen bezig. Het spel is leuk voor alle kinderen. Haar zoon is het lezen leuker gaan vinden. Het helpt ouders ook aan "simpele" andere ideeën. Het moet wel een plezier spel blijven en geen moeijje.

Deelnemer 2 Jongere zusje en oudere broer wilde ook mee doen met het spel. Het enthousiasmeert ook andere kinderen. Wellicht is het leuk om het al in te zetten vanaf groep 2 zoon had een voorkeur en wist welk spel hij graag wilde doen. Wellicht is het een idee om een vast patroon aan te houden maar neem je dan het plezier weg bij het kind. Emoji lezen was best moeilijk.

Deelnemer 3 Vaak in bed. Als voorlees maatje worden ook broertjes gebruikt. Dochter gaf aan dat ze soms geen zin had in een bepaalde letter. Soms pakte ze er 2 en liet het kind kiezen. Haar dochter houdt niet van lezen omdat ze het heel moeilijk vindt. Voor haar dochter kwam het lezen eerst over als "ik moet lezen" en nu was het voor haar meer een "leuk" item dan het moeten.

Additionele informatie via de mail of via een afzonderlijk gesprek verkregen.

Respondent 4 Haar dochter vond het erg leuk en wilde graag met De Grabbelbak spelen. Wil ook nog doorgaan na de testperiode. Doordat het kind zelf de boeken kiest is het spel gericht op wat het kind zelf leuk vindt. Dat stimuleert.

Respondent 5 Haar dochter was bang dat ze het spel weer terug moest geven. Ze vond het het aller aller leukste spel dat er is. Zo leuk als maar kan!

Respondent 6 vertelde dat haar dochter en zoon het spel leuk vonden. Niet alleen voor groep 3 geschikt. Voor alle kinderen. Voor goede en slechte lezers.

Respondent 7 vertelde dat door De Grabbelbak haar dochter had ontdekt dat je ook stil kon lezen en altijd kunt lezen. Dat was een grote ontdekking. Elke dag leest ze nu als ze wakker wordt in bed en in 3 dagen had ze een boek uit.

Samengevat:

De kinderen hebben allemaal met plezier de leesactiviteiten van De Grabbelbak gedaan, vooral de leesactiviteiten met een spel element. De Grabbelbak is geschikt voor kinderen die makkelijk lezen en voor kinderen die moeite hebben met lezen. Ook jongere en ouders broertjes en zusjes zijn enthousiast. Een uitbreiding voor die leeftijden zou leuk zijn. Door gebruik te maken van de eigen boeken die het kind leuk vindt en oefenbladen op niveau vanuit school gegeven worden is het voor elk kind passend te maken.

Vraag 4. Effect op leesplezier en tijd die in lezen gestoken wordt.

Bij de enquête geven de ouders aan dat ze verwachten dat hun kind vaker wil lezen als de ideeën voor de leesactiviteiten gebruikt worden?

Heb je het idee dat jouw kind het lezen leuker vond door de activiteiten?

Wilde jouw kind vaker lezen?

Hoe vaak lees en hoe vaak zou je willen lezen?

Deelnemer 1 Verschilt heel erg per week. Zoon leest elke dag, maar ook graag na schooltijd. Na het eten lukt niet meer. Voor de kinderen is het wel belangrijk om het grote regelmaat te doen. Zoon heeft al plezier in lezen, is niet groter geworden door De Grabbelbak.

Deelnemer 2 Gemiddeld 5x per week en voor het slapengaan. Het hangt van veel factoren af... Gezinssituatie. Zoon leest al heel graag, maar vindt de spellen erg leuk.

Deelnemer 3 Niet na schooltijd. Voor het slapengaan. Dochter vindt lezen moeilijk. Door De Grabbelbak is het niet meer zo'n "ding" geworden.

Additionele informatie via de mail of via een afzonderlijk gesprek verkregen.

Respondent 4 Ze krijgt meer plezier in het lezen en wil het dus wel vaker doen. Het is minder een 'verplicht ding' geworden. In ieder geval 1 keer een leesactiviteit per dag, soms twee.

Respondent 5 Dochter vindt het lezen veel leuker dan zonder De Grabbelbak. Ze moeten afspraken maken over het aantal te grabbelen letters/leesactiviteiten.

Respondent 6 Leest bijna elke dag, wil niet vaker lezen met De Grabbelbak.

Respondent 7 leest bijna elke dag en wilt graag extra lezen door De Grabbelbak.

Samengevat:

De goede lezers (3 leerlingen) die al graag lezen, lezen niet vaker, maar worden gemotiveerd door het spelelement. De gemiddelde lezers (3 leerlingen) vinden het lezen met De Grabbelbak erg leuk en willen vaker lezen. Voor de moeilijke lezer (1 leerling) is het verplichte karakter van het lezen minder door de spelvormen.

Vraag 5. De vormgeving van het spel.

Welke verbetering zijn mogelijk om het spel beter qua vormgeving beter maken?

Zou het handig zijn als de kaarten als waaier gemaakt worden?

Helpt het om het spel actueel te houden als er bij elk thema leeskaarten meegegeven worden?

Bij de handleiding is de keuze voor twee variaties fijn?

Was de uitleg duidelijk?

Waaier is een goed idee.

Handleiding is duidelijk.

Zelf de letterplaatjes in te laten kleuren, dan wordt het echt hun spel. Dat maakt het aantrekkelijk voor de kinderen.

Wat je nodig hebt bij de leesactiviteit op de spelkaart erbij zetten. Bijvoorbeeld een boek, dobbelsteen, etc..

Indelen in categorieën... Voorlezen bijv. rood, kind alleen lezen bijv. blauw.

Niveau aangeven met sterren.

Misschien de grabbelbak zelf laten maken.

De leesbus spreekt meer aan in vormgeving wellicht is dit ook mogelijk bij de grabbelbak.

De aapjes inkleuren (1 aapje per minuut): in het vijfde vakje ook een aapje zetten. Dan is het duidelijker dat deze meetelt.

Pacman was een beetje groot. Een kleiner exemplaar zou beter zijn

Een stickersysteem waarop je de letter kan aankruisen zou leuk zijn om te zien of je alle leesactiviteiten gedaan hebt.

Je kunt ook stukjes uit de krant laten lezen.

Samengevat

De spelkaarten in een waaier aanbieden spreekt ouders erg aan.

De helft van de ouders wil de achtergrondinformatie wel op de achterkant van de kaarten met leesactiviteiten en de andere helft heeft de voorkeur voor een los blad. Omdat de ouder zelf kan kiezen de achtergrondinformatie wel of niet te lezen kies ik voor de informatie achter op de kaarten in de waaier.

Op de kaarten in de waaier komt een icoon met wat je nodig hebt. Een boek, een dobbelsteen, et cetera.

Er wordt een zelf te knutselen grabbelbak bijgeleverd.

Er wordt een kleinere Pacman bijgeleverd.

Bij de apenkoppen wordt ook de 5 en de 10 een apenkop.

Bijlage 13 : Definitieve versie van het spel De Grabbelbak bij hoofdstuk 3.3.

Hoe werkt De Grabbelbak

De Grabbelbak is een spel voor kinderen van groep 3 dat helpt om het thuis lezen afwisselend, leuk en leerzaam te maken. De Grabbelbak speel je samen met je kind en biedt de kans om gezellig samen te lezen.

De start:

Knip de knutselplaat van De Grabbelbak uit, vouw de plakranden om en plak deze vast.
Knip de letters van het letterblad uit en vouw deze dubbel.
Stop de opgevouwen letters in De Grabbelbak.

Het spel:

Het kind pakt een letter uit de grabbelbak.
Ga naar dezelfde letter in de waaier met 26 leesactiviteiten.
Lees de uitleg en speel de leesactiviteit.

Variaties:

Variant 1:

Stop de letter na afloop van de leesactiviteit terug in de grabbelbak.
Zo kunnen dezelfde leesactiviteiten vaker gedaan worden.

Variant 2:

Houd de gepakte letter na de leesactiviteit apart en grabbel de pot eerst helemaal leeg.
Zo worden alle activiteiten gedaan en wordt de pot daarna opnieuw gevuld.

Materialen

De letterkaartjes.
De grabbelbak.
De waaier met leesactiviteiten.
Het blad met 100 apenkoppen voor het spel Apenkop lezen.
Pacman of het Happertje voor het spel Pacman lezen.
Achtergrondinformatie: Hoe thuis het leren lezen ondersteund kan worden.

Zelf nog toevoegen

Boeken die het kind leuk vindt om zelf te lezen.
Boeken die het kind leuk vindt om uit voorgelezen te worden.
Papier en potlood.
Dobbelsteen.

*De aanspreekterm voor de volwassenen die dit spel speelt is "leesmaatje".
Zo kan iedere volwassenen het spel met het kind spelen.*

De leesactiviteiten die vormgegeven worden als waaier.

Deze zijn in verband met copyright niet opgenomen in deze bijlage.

Achtergrondinformatie voor ouders op de achterkant van de spelkaart.

Deze zijn in verband met copyright niet opgenomen in deze bijlage.

Bijlage 14 : Definitieve vormgegeven versie van De Letterbak

**Een spel voor kinderen van groep 3
dat het thuis lezen leuk,
afwisselend en leerzaam maakt.**

